

בעזה"ת

לקט
שאלות המצויות
חלק א'

עם
פסקי גדולי ההוראה שליט"א

יו"ל בס"ד ע"י
יהודה אריה בן אאמו"ר הגה"צ
רבי יוסף צבי הלוי דינר שליט"א

הוצאה שניה
תמוז, תשס"ה
בני ברק

חוברות שיצאו לאור כס"ד:

- א. אפריון לשלמה - הלכות קידושין ונישואין.
- ב. לקט הלכות יו"ט.
- ג. לקט הלכות מזוזה.
- ד. הלכות כשרות בבית.
- ה. לקט הלכות שליח ציבור - עם קונטרס הלכות ראשית הגז.
- ו. פסקי הגר"נ קרליץ שליט"א על הלכות חנוכה, ופורים.
- ז. לקט שאלות המצוות חלק ב'.

אפשר להשיג הספר
י.א. דינר

25A SHONFELD SQUARE
LORDSHIP RD
London N.16.
England
0208-800-3347

האדמו"ר מגור 37
בני ברק
טל. 03-6181981

ובבית ההוראה שע"י ביהכנ"ס "דברי שיר"
רח' זכריה 4, בני-ברק טל: 6194741
בבוקר (א-ו) בין 8.30 - 9.00 אחה"צ (א-ה) בין 1.45-2.15

לעילוי נשמות

הר"ר ברוך חיים ב"ר אברהם משה הלוי דינר ז"ל
יום זכרונו נקבע ב' חשון

מרת זעלמעלא ב"ר אהרן (בירנבוים) דינר ע"ה
נלביע כ"ט תשרי תר"פ

מרת בערטא ב"ר יצחק הלוי (אופנהיימר) דינר ע"ה
יום זכרונה נקבע ב' חשון

* * *

הר"ר זאב ב"ר דוד פרייהן ז"ל
נלביע י' כסלו תשכ"ה

מרת שפרינצע (פני) בת ר' שמעון ע"ה
(הקנבורן) פרייהן ז"ל
נלביע א' כסלו תשמ"ט

לעילוי נשמות

הגאון רבי מיכאל שלום ב"ר מנשה וינקלר זצ"ל
אבדק"ק מחזיקי הדת קופנהגן
מחבר ספרי "משברי ים" ו"טוב טעם", נלב"ע כ"א תמוז תרצ"ב

ומרת אסתר ב"ר צבי ע"ה לויטנר
נלב"ע כ' כסלו תשל"ז

ר' שמשון ב"ר משה ז"ל סומפולינסקי
נלב"ע א' דחנוכה תשי"ב.
ומרת חנה דבורה ב"ר דוב בער ע"ה סומפולינסקי
נלב"ע כ"ח אדר תשמ"ג

תוכן הענינים

מכתב ברכה מאמו"ר שלי"ם א..... ח

הקדמה..... ט

תשובות מרבינו שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

בענין תשלומי נזק בבית..... יא

בענין אם מותר לשמוע קול זמר אחרת..... יב

בענין אם מותר ליתן פסולת לתוך פח אשפה בשבת..... יג

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שלי"ם א

סו"ז ק"ש באמצע פסוקי חמרה..... יד

תחנן במהלך שמל או פרע..... יד

ברכת "ברוך שפטרני" במפטיר..... טו

אכילה לפני שמאכיל העכבר..... טו

רחיצה ערב שבת חזון..... טז

ליטול ידים לחפלה במ' באב..... טז

ישיבת אבל פחות מ-ג' טפחים..... טז

סיים ברכת ענינו בתפילת לחש..... יז

אכילה לאחר שכבר חלה עליו התענית..... יז

מחילת חוב..... יח

אורח חיים

נקרע רוב בגד של הציצית..... יט

מתי ללבוש מלית ותפלין..... יט

עיטוף מלית ותפלין או קדיש..... כ

להדביק בסלוטיפ דף קרוע בסידור..... כא

אותיות אדומות בסת"ם..... כב

- כג. תפילין שנפלו.....
 כד. מפסוקי דזמרה ליוצר אור.....
 כה. הלכות תנאים בקריאת שמע.....
 כו. צורת התנאי בק"ש.....
 כז. אמירת מוריד הטל תכ"ד.....
 כח. להראות מקום באמצע תפילת שמו"ע.....
 כט. ש"ץ ששכח טל ומטר.....
 לו. אמירת תחנון לאחר שיצא החתן.....
 לז. מוהל וסנדק פוטרים מתחנון רק לפני המילה.....
 לא. תפילה בצבור או קריאת התורה.....
 לב. ארון ספרים לארון בגדים.....
 לג. תיבת שליו ציבור.....
 לד. גזית צלחת.....
 לה. גזית נייר קופי ברף.....
 לו. גזית דברי קודש.....
 לז. דיני נשילת ידים.....
 לח. הפסק לאחר ברכת נשילת ידים.....
 לח. לחם מטוגן.....
 לט. זימן מבלי שאכל פת.....
 מ. ברכה על גלידה.....
 מא. ברכת הטוב והמטיב על היין.....
 מב. ברכת שהחיינו.....
 מג. גזית צפרנים ביום חמישי.....
 מד. קבלת שבת מוקדם.....
 מה. קידוש במקום סעודה.....
 מה. אוכל פת רק לכבוד שבת.....
 מו. שתית מים בשבת לפני שחרית כשלא קדש בלילה.....

שאלות

המצויות

ה

- תפילת הדרך בשבת..... מו
- טעה בקריאת התורה..... מח
- דיני מפטיר..... ממ
- לפתוח פקקי פלסטיק בשבת..... נא
- בורר בשבת שיירי שביעית..... נב
- נסיעה בשבת עם חולה לביה"ח..... נג
- ניתוח בשבת להציל ידו..... נג
- אשה שטעמה לפני הברלה..... נה
- טעם כל שהוא קודם הברלה..... נה
- נר להברלה..... נו
- לטלטל בשבת במגרש גדול של בית ספר..... נו
- קדוש לבנה ללא ראיה..... נח
- דיני יו"ט לבן אי" בחו"ל..... נט
- מדיני עירוב תבשילין..... ס
- קלטות לימי הספידה..... סא
- נסע בתענית למקום שאין תענית..... סב

יורה דעה

- הפסד מרובה..... מג
- תפוז"א תוך שקית שהתבשלו עם בשר..... מד
- מצא נמלים בעונה או בשר..... מה
- בישולי עכו"ם במכונת צי"פס..... מו
- מבילת כלים..... מז
- ליתן מתנה לעכו"ם..... מח
- נדר מתנת בר מצוה..... מח
- פתרון חלום..... ע
- עד היכן כיבוד אב..... עא
- מצות כתיבת ספר תורה..... עא

- ספר תורה פסול שנפל..... עב
 ללמוד עם תלמיד בשכר באמצע סדרי הכולל..... עג
 הזמנה והשתתפות במעודת בריח..... עה
 צורת הפתח למוזה..... עו
 גרתיק המוזה..... עו
 מוזה שגרטה..... עו
 מדבקה על המוזה..... עו
 שתי תיבות במוזה שנראין כאחת..... עפ
 בגד צמר על בגד פשתן..... פ
 שיעור הפרשת חלה..... פ
 אופה חלק היום וחלק למחר..... פא
 הקפיא חלק מהבצק..... פב
 נמיעת גרעין בביתו בשמיטה..... פג
 הנחת ענביה בשמש בשביעית..... פד
 קריעה על בגד חבירו..... פה
 הנצאת חפצים מבית האבל..... פו
 ניהום אבלים במלפון..... פז
 יציאה לבית החיים בשנה מעוברת..... פח

חושן משפט

- רשות מעבר דרך חצר..... צ
 הפקיד מכוונת כביסה בטעות..... צ
 תשלום לשדכן..... צא
 הזמין מקום בהסעה..... צא
 פועל שלא תיקן כלום..... צב
 פג זמן של האוכל..... צב
 מלמד שפיטרוהו אם חייב ללמד..... צג

שאלות

המצויות

ז

- תשלום ועד הבית.....צג
תשלום זפת לדיירים למטה.....צד
תשלום זפת בנג פרטי.....צה
כללי תשלומי פיצויים.....צו
פיטורי פועל, או עזיבתו.....צו
התנה לא לשלם.....צו
שיעור תשלום פיצויים.....צו
עבד גם חלק משנה.....צז
אשה בדריין.....צז
שיעור שכר פועל במל.....צח
פועל שלא עבד כראוי.....צח
קו טלפון במכירת דירה.....צח

RABBI J. DUNNER

Rav

Adath Yisroel Synagogue

& Union of Orthodox Hebrew Congregations

69, ALLERTON ROAD, LONDON, N.16

Tel. 01-800 3347

חסד צבי הלוי דינר

רביד וקק פת ישראל לונדון

והתנועה קהלת הערים באנגליה

ב"ה

מכתב ברכה

בין כסא לעשור, תשס"ד, לונדון

לכבוד בני יקירי וחביבי רבי יהודה אריה שליט"א

"שמחתי באומרים לי בית ה' נלך", שאתה מוציא לאור, קונטרס "שאלות המצויות" ופסקי הלכות מגדולי ההוראה שליט"א, שזהו תועלת גדולה לרבים, שהרי מי שחי ועיניו פקוחות ושאפיותיו בשמירת התורה ויר"ש, כל יום מתעוררות אצלו שאלות חדשות, הן בעניני ביהמ"ד, הן בעניני הבית, וחשוב מאוד שאספת תחת קורת גג אחד המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו בה.

וכל זה אתה עושה לכבוד נישואי בנך-נכדי היקר החשוב זאב נ"י. ויה"ר שיהא זה לזכות עבור הזוג הצעיר שיחיו, שיבנו בית על אדני התורה ויר"ש ודקדוק ההלכה, ויראו דורות ישרים ומבורכים.

ובני היקר שליט"א ביחד עם נוות ביתך תחי', תזכו להמשיך להדריך ולדכס על טהרת הקודש והיראה, ולראות הרבה נחת מכל יוצאי חלצכם מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

והנני לחתום בכל חותמי הברכות

ובברכת גמר חתימה טובה

באהבת נפש

אב"ד

חתימת רבי יהודה אריה שליט"א

הקדמה

"יתנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תיקרי הליכות אלא הלכות".

וקשה, דהרי איתא במשנה ריש פרק אחרון דסנהדרין, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים וגוי, הרי מבואר שכל אחד יש לו חלק לעוה"ב ולא רק מי שלומד ב' הלכות. ויש מיישבים שכל א' יש לו חלק המיועד לו ושיכול להשיג, אבל בכדי להשיג צריך לעבוד וללמוד, ורק ע"י לימוד כל יום אפשר להשיגו.

ומרן החפץ חיים זצ"ל מתרץ שיש ב' דרגות, שכל אחד י"ש לו" חלק לעוה"ב, אבל י"ב עוה"ב" היא דרגא יותר גבוהה, והמשיל בזה, לגביר שעושה חתונה, שכל א' יכול להשתתף, אבל יש אנשים שיש להם מקומות המיוחדים להם, שזה יותר דרגא.

ועכ"פ מבואר שמי שלומד כל יום הלכות, ועומד על המשמר לא להכשל ח"ו בהנהגת החיים בכל מיני ענינים, עי"ז זוכה להיות בן עוה"ב דהרבה פעמים נכשלים בדברים שלא יודעים כלל שיש בזה נדון הלכתי.

ויהי"ר שקונטרס זה יהיה תועלת לרבים לדעת הרבה שאלות המצויות ששואלים בבתי הוראה שאספתי במשך זמן רב, ובזה יוכלו לדעת הלכה למעשה איך לנהוג ולעשות במקרים הללו.

והנה, קונטרס זה יוצא לאור, לרגל שמחת נישואי בני החתן זאב נ"י, עם הכלה ב"ג שתחי', שתעמוד להם זכות זו של הרבצת הלכה למעשה, המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו בה, שביתם יבנה על אדני התורה והמצוות.

וידוע מש"כ החתם סופר זצ"ל, בפי ויחי עה"פ "וענבים
סותה", ענבים ראשי תיבות "עת נבנה בית יבא משיח", כלומר
דע"י שיבנה הבית יבוא משיח, ואף שבגמ' איתא שקודם יבא
משיח ואח"כ יבנה הבית, מ"מ כוונת הרמז הוא דע"י שבונים
בית של יראים ושלמים, בעלי תורה ויר"ש אמיתית, נזכה
לביאת משיח צדקנו בב"א [קונטרס משוש דודים עמ' כ'].

יהודה ארי' הלוי דינר

תשרי תשס"ד

פסקי תשובות
מהגאון רבינו שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל

בענין תשלומי נזק בבית

יום ראשון כ"ג אייר תשמ"ט בני ברק עה"ת

לכבוד

הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך שליט"א

ראש ישיבת קול תורה ירושלים יצ"ו

מבואר בשו"ע חו"מ סי' שצ"ד סעי' ו', דבאדם המזיק לא משערים ההפסד עצמו כגון אם הזיק פרי מעץ דקל, אלא משערים כל הדקל כמה היה שווה וכמה שווה עכשיו, וכמבואר בב"ק פרק הכונס (נ"ח:)

ואומרים בשם כ"ת שליט"א דכל זה אם השומא יש בו שווי של שנה פרוטה אבל היכא שבכה"ג אין בו שווה פרוטה, וכגון בשובר חלון או דלת של בית שבעצם שווי הבית לא משנה ולא נפחת בזה, בכה"ג זה מוכיח שאין זה תלוי בכל הבית רק מסתכלים ומשערים הדלת והחלון לבד.

ורצינו לברר אם זה נכון מה שמפרסמים בשם כ"ת שליט"א היות שזה מאוד מצוי בהרבה מקרים, ואקווה שכ"ת שליט"א ימחול על הטרחה רק רוצים לברר אמיתות הדברים. יהי רצון שימשיך כ"ת שליט"א להרביץ תורה ויראה בבריאות גופא ונהורא מעליא עד ביאת המבשר בב"א.

ממני

הדוש"ת בלו"נ כל הימים

יהודה אריה הלוי דינר

תשובת הגאון רבינו שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל

בס"ד

אדשה"ט וש"ת כיאות

תמיד היה דבר זה פשוט אצלי מסברא אך אח"כ ראיתי
בחזו"א ז"ל בב"מ ס"י ו' שהוסיף לומר דבדבר שאין עומד
להמכר רק לתקן אין שמין אגב כל הדירה.

בברכה

ש. ז. א.

בענין אם מותר לסמוע קול זמר
אחותו

להרב יהודה ארי' הלוי דינר שליט"א

אחדשה"ט הנני כותב בקצרה את אשר נלענ"ד, הרי קול זמר
של אשה הוא רק מדרבנן והטעם הוא משום הרהור ולכן
מסתבר דכיון שהאב מותר לחבק בתו ולנשקה ולישן עמה
בקירוב בשר ואין חוששין ליצר הרע כמבוא' באבה"ע ס"י כ"א
וגם מותר לקרוא קריאת שמע ע"י הפסקת טלית, וגם אח
באחותו אינו אלא מגונה ומותר ביחוד, וגם ראיתי בשו"ת עמק
הלכה להרב ענימל זצ"ל בס"י כ"ז שחולק על האחרונים ומחלק
בין קריאת שמע לדברי תורה לכך נראה דאין להחמיר בזה (*).

(*) ע"י ספר באר שבע סוף הספר בבאר מים חיים אות ג' אודות נשים

המומרות בזמירות שבת.

בענין אם מותר ליתן פסולת לתוך פה אשפה בשבת *

אפשר דכיון שהפח מיוחד לכך אין זה לא סותר ולא בונה
ובפרט שעיקר כוונתו רק הרחקת הפסולת והקליפין מהבית
אבל אין דעתו כלל לשמור עליהם ולעשות את הפח כבסיס
להם, חושבני שאם ירצה ולהשתמש עם הפח יכול שפיר לנער
את המוקצה כי ה"ז חשיב כאילו עיקר כוונתו רק לכסותם
ולא לעשות את הפח כבסיס להם. כל זה כתבתי בהחפזי בלי
עיון כראוי.

ש. ז. א.

---

* יסוד השאלה, היות כשהפח ריק מותר לטלטלו, ולאחר שנותנין בתוכו
האשפה נעשה בסיס למוקצה ואסור לטלטלו, האם אסור להכניס האשפה
לתוך פה ריק משום מבטל כלי מהיכנו (וכמבואר בשו"ע סימן ש"י סעיף ו').

תשובות

מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

סו"ז ק"ש באמצע פסוקי דזמרה

שאלה א:

המתפלל פסוקי דזמרה ורואה שהזמן של המגן
אברהם עובר, האם מותר לומר קריאת שמע
באמצע פסוקי דזמרה או שיסמוך על זמן קריאת
שמע של הגר"א.

תשובה:

יסמוך על הגר"א א."

תחנון במוהל שמל או פרע

שאלה ב:

לפעמים מחלקים הברית מילה שאחד מל ואחד
פורע, האם שניהם נחשבים למוהל לפטור את
הציבור מתחנון.

תשובה:

כן ב.

-
- א. עי' ביאור הלכה סו"ס מ"ו שאם ירא שיעבור זמן ק"ש של
המג"א שיכוין לצאת ק"ש קודם התפילה.
ב. וכן הורה הגראי"ל שטיינמן שליט"א.

ברכת "ברוך שפטרני" במפטיר

שאלה ג:

האם אפשר לברך "ברוך שפטרני" כשבנו הבר מצוה מקבל עליה לתורה למפטיר, או שמא מכיון שבעצם מפטיר ראוי גם לקטנים, לא שייך לומר כן רק כשמקבל עליה שראויה רק לגדולים.

תשובה:

לכתחילה נכון כן ¹.

אכילה לפני שמאכיל העכבר

שאלה ד:

נתפס עכבר בליל שבת בתוך מכשיר המיוחד לכך, האם אסור לאכול סעודת שבת עד שמאכיל לעכבר שהרי אין אפשרות לעכבר לאכול בלעדו, והוי כמוטל עליו וכמבואר בשו"ע או"ח סי' שכ"ד, או שמא היות שלא איכפת לו אם ימות העכבר, אין בזה איסור של אכילת אדם לפני בהמתו.

תשובה:

שאלה זו נשאל למרן החזו"א זצ"ל והשיב אין מזונותיו עליך.

ג. וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

רחיצה ערב שבת חזון

שאלה ה:

האם נכון מה שאומרים בשם כ"ת שליט"א בשם מרן החזו"א, שמי שמתרחץ עם סבון כל ערב שבת מותר גם בערב שבת חזון.

תשובה:

כך שמעתי י'.

ליטול ידיים לתפלה בט' באב

שאלה ו:

כתב המשנ"ב (סי' תקנ"ג ס"ק ו') "אם נגע בנעלים יש חיוב לטול ידיו, וינקה ידיו בכל מידי דמנקי". משמע שלא מתירים בת"ב ליטול במים היות שמספיק בכל דבר. וצ"ב דהמשנ"ב (סי' תקנ"ד סוס"ק כ"א) כתב להתיר ליטול ידיו במים לצורך מנחה כיון שזהו לכבוד תפילה. ומ"ט התם לא אמרינן שינקה רק בכל מידי דמנקי.

תשובה:

אולי בסתמא ידיים שיש לחוש שנגעו במקום מטונף.

ישיבת אבל פחות מג' טפחים

שאלה ז:

כשיושבים בתשעה באב וכן אבל ר"ל על כסא נמוך, האם צריך להיות דוקא פחות מג' טפחים או מספיק בזה שהוא יותר נמוך משיבה רגילה.

תשובה:

לא.

סיים ברכת ענינו בתפילת לחש

שאלה ח:

יחיד שאמר "ענינו" ב"שמע קולנו" ובטעות סיים ברוך אתה ה' "העונה בעת צרה", האם עכשיו יגמור "שמע קולנו" "כי אתה שומע" וכו' או שמא יצא בדיעבד בסיום זה, שהוא ג"כ כעין שומע תפילה.

תשובה:

מסתבר שיצא.

אכילה לאחר שכבר חלה עליו התענית

שאלה ט:

אדם הנוסע ביום תענית בבוקר אחרי עלות השחר מאנגליה לארה"ב ע"י אירון מהיר, והגיע לשם שעתיים לפני עלות השחר. האם מותר לו לאכול

עכשיו כיון שהוא במקום שעדיין לא חל שם התענית. או שמא מכיון שחל עליו התענית לא שייך שיפקע ממנו עד סוף היום.

תשובה:

צ"ע ה'.

מחילת חוב

שאלה י:

הלווה שכח לפרוע חובו, האם המלוה יכול למחול בלי לומר ללוה, או שמא חייב לגלותו דאם לא כן הרי מכשילו בנתכוין לאכול בשר חזיר ונמצא בשר טלה ¹.

תשובה:

יכול למחול.

-
- ה. ע' מש"כ לקמן בעמוד ס"ב בשם בעל שבט הלוי שליט"א.
ו. ע"י ספר חפץ חיים כלל ד' בבאר מים חיים ס"ק מ"ו שהוכיח מתוספות קדושין ל"ב. שיש לפני עור על דין זה שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שצריך כפרה, והיינו חידוש שאפילו המכשיל יודע שאין בזה איסור אבל מכיון שהשני לא יודע, אסור להכשילו. וכן כתב בחלק ב' כלל ט' בבאר מים חיים ס"ק כ"ב.

אורח חיים

נקרע רוב בגד טל הציצית

שאלה:

א. בציצית שרוב הבגד נקרע אבל עדיין היה חיבור ושוב נתפר, האם הציצית נפסלה משום תעשה ולא מן העשוי.

תשובה:

כל זמן שהבגד לא נקרע לגמרי אפשר לתופרו, אולם כל זמן שלא תפרו היא פסולה כעין שמצינו בסימן ט"ו סע' ה' לענין כנף של הבגד.

מתי ללבוש טלית ותפילין

שאלה:

ב. מבואר בגמ' ברכות "שעל האדם להשכים בבוקר ולהיות מעשרה הראשונים בביהכ"נ, וכן גפסק בשו"ע², ומצד שני מבואר בשו"ע¹ שיש ענין גדול ללבוש טלית ותפילין לפני שנכנס לבית

א. דף מ"ז.

ב. א"ח סי' צ'.

ג. סי' כ"ח סע' ב'.

הכנסת מה יעשה אדם היודע שעל ידי לכישתם מחוץ לביה"כ יפסיד ולא יהא מעשרה ראשונים איזה משני הענינים עליו להעדיף.

תשובה:

עדיף ללבוש טלית ותפילין מחוץ לבית הכנסת אף על פי שמפסיד ולא יהא מעשרה ראשונים ^י.

עיטוף טלית ותפילין או קדיש

שאלה:

ג. אם יודע שכאשר יתעכב מחוץ לבית הכנסת כדי להתעטף בטלית ולהניח תפילין יאחר ויפסיד קדיש האם עדיף להפסיד את הענין לבא בטלית ותפילין לביה"כ כדי לשמוע ולענות על קדיש או שעדיף להניח תפילין ולהפסיד הקדיש.

תשובה:

פשוט שעדיף לבא לביה"כ מיד בלא להיות מעוטף בטלית ומעוטר בתפילין, מפני שעניית אמן יהא שמיה רבא היא מצוה ואילו הענין לבא בטלית ותפילין לביה"כ הוא רק מעלה ^ה.

- ד. משנ"ב ס' צ' ס"ק מ"ז מביא שהאר"י ז"ל לא היה מעשרה ראשונים בגלל שרצה לילך מעוטף בטלית ותפילין לבית הכנסת, ודלא כאליה רבה ומקור חיים שם.
- ה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

להדביק בסלוטיפ דף קרוע בסידור

שאלה:

ד. סידור שנקרע האם מותר להדביק בסלוטיפ (דבק נייר) את הדפים אפילו אם הדבק מכסה שמות קדושים.

תשובה:

כתב רע"א י "אומן ישראל המתקן סדור הבלוי ומוכרח לו להניח נייר ולדבקו עם דבק (פא"פ) על מקום היפה ופוגע בשמות הקדושים שאינם נמחקים יש בזה חשש איסור מחיקה כיון דא"א לקלפו שיהא כל האותיות קיימים וגרע יותר משעוה" עי' שם שנותן עיצה איך לתקנו. ועכ"פ מבואר שאפילו אם הכיסוי עצמו לא נחשב כמחיקה מ"מ עצם הדבר שא"א להורידו אח"כ זה עצמו מחשיבו למחיקה וא"כ יתכן שגם כאשר מדביק בסלוטיפ על השמות, הדבר אסור משום חשש הנ"ל.

אולם למעשה מורים להקל בזה כיון שאין דעת המדביק להסיר את הסלוטייפ כלל, והדבק עצמו שקוף ולכן שפיר יכול לעשות כן, ובפרט מפני שהשם כתוב שלא לשמה ואינו אלא דפוס.

אותיות אדומות בסת"ם

שאלה:

ה. בתפילין ומזוזות ישנה שהאותיות נעשו אדומות, האם אפשר להכשירן. והאם אפשר לעשות כן ע"י ששופכין עליו נוזל כימי ומשתנות האותיות לשחור.

תשובה:

דעת הפמ"ג¹ שהאותיות הנעשות אדומות פסולות משום דאודם אינו כשר לס"ת תפילין ומזוזות, ולא מהני עכשיו לתקנו בתפילין ומזוזות משום דהוי כתיבה שלא כסדרן, אבל החת"ס² כתב שאם מחמת יושן נעשה אדום כשר הוא שהרי נכתב בדיו, וכך דרכו של רוב דיו כשיזקין יכהה מראיתו ויתהפך קצת לאדמדם (ונעשית כעין מראה שקורין בל"א ברא"ן) ומ"מ כתב שטוב להעבירו בקולמוס.

ואם נשתנה לאודם ממש שאין כן דרכן של סתם דיו או אפילו לאדמומית רק שנשתנה מיד לאחר הכתיבה אין תקנה לאותו תפילין ומזוזות שזהו חסרון בעיקר הדיו שנעשו מסממנים אחרים וע"כ פסול מעיקרא³.

ז. מובא במשנ"ב סי' ל"ב ס"ק קכ"ח.

ח. יו"ד סי' רנ"ו.

ט. ע' משנ"ב שם.

ובאופן שאפשר לתקנו יש לתקנו דוקא ע"י
כתיבה בקולמוס אבל לא ע"י שפיכת נוזל כימי '.

תפילין שנפלו

שאלה:

1. נפלו תפילין באמצע היום האם יש לצום מיד עד
סוף היום או שיתחיל רק למחרת בכדי שיוכל
לצום מתחילת היום.

תשובה:

כתב המשנ"ב "נוהגים העולם להתענות כשנפל
תפילין מידו על הארץ בלא נרתיקן. ובאליה רבה
שם הוסיף "יתענה באותו יום". משמע שיש ענין
להתענות מיד, ולא מחלק בין אם אכל באותו יום
או לא.

וע"ע דעת תורה י" בשם שו"ת מהר"י ברוגא
דלנערים (שלא יכולים לצום) יש להורות שילמדו
בו ביום ב' או ג' שעות יותר, ואח"כ מביא שם
דיש סוברים להקל גם לגדולים שיתנו צדקה ורק
כשפשע יתענה.

י. בעל "משנת הסופר" שליט"א.

יא. סי' מ' ס"ק ג'.

יב. סי' מ"ד סעיף א'.

מפסוקי דזמרה ליוצר אור

שאלה:

ז. מי שאיחר לביה"כ וכאשר הגיע הש"ץ לקדיש וברכו שלאחר ישתבח ענה עם הציבור אמן וברכו, ומתוך ההרגל המשיך עמהם ביחד את ברכת יוצר אור, ובאמצע הברכה נזכר שהוא עומד עדיין באמצע פסוקי דזמרה האם צריך לומר ברכת ישתבח ואח"כ להמשיך בברכת יוצר אור או לא.

תשובה:

א"א לחזור ולומר ישתבח, שא"א להפסיק באמצע ברכת יוצר אור ולאמרה, וכן לאחר שמו"ע כבר לא שייך לאמרה שהרי היא ברכה של אחר פסוקי דזמרה ².

הלכות תנאים בקריאת שמע

שאלה:

ח. כתוב בהגהות רע"א י' כשיאמר ק"ש לפני שחרית יעשה תנאי שרוצה עתה לצאת בק"ש, רק אם אח"כ יעבור הזמן. האם צריך לזה תנאי כפול

יג. שו"ת לבושי מרדכי אור"ח מה"ת סי' ט"ז, וספר אשי ישראל פרק ט"ז סעיף ל"ה בשם הגרש"ז איערבאך זצ"ל, וע"ע א"א [בוטשאש] סי' נ"א ד"ה היום.

יד. אור"ח סו"ס מ"ו.

ושאר משפטי התנאים.

תשובה:

בסידור הגר"א טו הובא בשם הגר"י סלנטר זצ"ל שצריך לזה כל משפטי התנאים. אולם מרן החזו"א זצ"ל הורה להגר"ח קניבסקי שליט"א שאין צריך דיני תנאים, ע"פ דברי הרמב"ן טו שבדבר שאינו בין אדם לחבירו א"צ משפטי התנאים י'.

ואמר לי הגר"ח שליט"א שהחזו"א חשש דשמא זה תלוי בבירה [וקיי"ל דבדאורייתא אין בבירה] ומשום כך יש להתנות "אם שייך בו תנאי אני מתנה לצאת אח"כ אבל אם זה תלוי בבירה אני עושה בו שום תנאי ויצא עכשיו בק"ש".

צורת התנאי בק"ש

שאלה:

מ. לאלו הסוברים שצריך משפטי התנאים, האם

טו. דיני קריאת שמע אות ז'.

טז. ב"ב קכ"ו:.

יז.

וע' ספר דרך אמונה פ"ד הלכות תרומות הל' י"ח בביאור ההלכה ד"ה התורם, שהעיר דלתוס' גזיר י"א. ועוד ראשונים שתירצו תירוצים אחרים על קושי' הרמב"ן נראה דלא ס"ל כן, וגם הרמב"ן שם הביא עוד תירוצים, וכן מדברי הרמ"א יו"ד סי' ר"כ סט"ו ג"כ משמע דלא כהרמב"ן הנ"ל.

צריך לעשות להדיא תנאי כפול, וכן הן קודם ללאו, או מספיק שמתנה ואומר שיהא ככל הלכות התנאים, וכן האם תנאי זה חייב להוציא בפיו או מספיק שחושב בליבו.

תשובה:

כתב החזו"א ^ח מי שיש לו נוסח כתוב להפרשת תרומות ומעשרות, והוא בדרך ואין בידו הנוסח ואינו בקי להפריש, יקח אחד ממאה ויאמר שיחול הכל כמו שכתוב בנוסחו, וזה מועיל כמו שמצינו בסנהדרין ^ט שאם עד א' אמר עדות והשני אמר "אף אני כמוהו" כאילו אמר הכל. וכן מבואר באה"ע ^כ אם מקדש אשה על תנאי אפילו לא פירש כל דיני תנאי רק אמר סתם שהתנה כתנאי בני גד ובני ראובן הוי תנאי גמור, עכת"ד החזו"א ^{כא}.

הרי מבואר להדיא שגם לענין הלכות תנאי מהני, וא"כ גם לענין תנאי בק"ש אם יאמר שיהא ככל הלכות תנאים בודאי מהני.

יח. דמאי ס' ט"ו ס"ק ר'.

יט. דף ס ע"א.

כ. ס' ל"ח סעיף ג'.

כא. ולפ"ז אמר הגר"ח קניבסקי שליט"א שכמו"כ אם יש רשימה עם הרבה שמות של חולים אפשר להתפלל ולומר "כמו שכתוב ברשימה".

והוסיף הגר"נ קרליץ שליט"א דמסתבר מכיון שק"ש צריך להיות דוקא בפה כמו כן התנאי לבטלו צריך להיות ג"כ בפה כב.

אמירת מוריד הטל תכ"ד

שאלה:

י. מי שאמר בקיץ "מוריד הגשם" וחזר תוך כדי דיבור ואמר "מוריד הטל" האם זה נחשב לעקירה או צריך להתחיל מתחילת הברכה.

תשובה:

יסוד השאלה דשמא תוכ"ד נחשב רק להוספה ולא לעקירה. והא דמהני בעשרת ימי תשובה לחזור ולומר "המלך הקדוש" שמא זהו רק משום הוספה. אולם יש להוכיח כן מדברי החיי אדם כב שאם אמר בקיץ "טל ומטר" וחזר בו תוכ"ד יצא, משמע שהוא עקירה ולפ"ז ה"נ לענין מוריד הגשם אם חזר בו תוכ"ד יצא כד. ויש סוברים שלא נחשב כחזרה רק כאילו הזכיר

כב. ויש להוסיף שכעין זה מבואר בחזו"א ליקוטים זרעים סי' ד' ס"ק ז', שאם תורם תרומה בדיבור צריך שיתנה ג"כ בדיבור, דאלי"כ הוי דברים שבלב. וע"ע דרך אמונה פ"ד הל' תרומות ס"ק קס"ח.

כג. מובא בביאור הלכה סי' קי"ז ס"ג.

כד. וכן הורה הגרי"ש אלישיב שליט"א.

גם טל וגם גשם ולא יצא וצריך לחזור ולהתפלל,
ודוקא לענין שאלה מועיל חזרה ולא לענין
הזכרה כה.

להראות מקום באמצע תפילת
שמו"ע

שאלה:

יא. מי שעומד באמצע תפילת שמו"ע ורואה שבנו
התבלבל בתפילתו האם מותר להראות לו בסידור
היכן להתפלל.

תשובה:

אסור לעשות שום רמז או פעולה באמצע תפילת
שמו"ע, ואפילו מלך ישראל שואל בשלומו
אא"כ כגון בנו מפריעו או מטרידו בתפילתו
רשאי להראותו כו.

כה. שו"ת "שבט הלוי" ח"ו, תש' ט"ז.

כו. ע"י משנ"ב סי' ק"ד סק"א. וכן אמר לי א' מבניו של הגר"ח
קנייבסקי שליט"א, שכשהיה קטן היה אביו מראה לו מקום
באמצע שמו"ע. וכן אדם נכבד שעומד בתפלה, והש"ץ
ממתין עליו והוא אינו רוצה בכך שימתינו ומטרידנו בתפלה
מותר לרמוז לש"ץ שיתפלל כדרכו.

ש"ץ ששכח טל ומטר

שאלה:

יב. ש"ץ שטעה בתפילת לחש ושכח לומר "טל ומטר" האם צריך לחזור ולהתפלל, וכן מה יעשה בתפילת ערבית האם יחזור להתפלל לפני שאומר קדיש.

תשובה:

ש"ץ שטעה בתפילת לחש ושכח "טל ומטר" אם נזכר לאחר שהתחיל "רצה" יסיים תפילתו ויסמוך על חזרת הש"ץ משום טורח הצבור כ', וכ"ש אם נזכר לאחר שסיים לא יחזור ויתפלל שנית אלא יסמוך על חזרת הש"ץ. ובתפילת מעריב שאין חזרת הש"ץ אם לא סיים יחזור ודינו כמו כל יחיד כ', ואם סיים כבר יאמר מיד קדיש תתקבל עלינו וכו' ואח"כ יתפלל תפילת י"ח, כדי לא לעכב הציבור כט.

כז. ע"י גמ' ברכות (ל:) וברש"י (בד"ה בציבור שנו) בשם הבה"ג. ובשו"ע סי' קכ"ו סעיף ד'. ובכלל כ"ט סעיף ט"ז דכיון דהם אמרו והם אמרו ל"ה ברכה לבטלה, וע"ע תהל"ד קכ"ד מש"כ בזה.

כח. משנ"ב שם ס"ק ט"ז.

כט. הגר"ג קרליץ שליט"א.

אמירת תחנון לאחר שיעצא החתן

שאלה:

יג. בשעה שהצבור התפללו מנחה היה חתן ולא אמרו תחנון, וא' המתפללים האריך בתפילתו ועד שהגיע לתחנון כבר יצא החתן, האם יאמר תחנון או לא.

תשובה:

יש סוברים דמכיון שהחתן היה עמהם בעת התפילה, אע"פ שעכשיו לא נמצא אין אומרים הקהל תחנון ^ל ויש סוברים דמכיון שהחתן כבר יצא אומרים הצבור תחנון ^{לא}.

מוהל וסנדק פוטרם מתחנון רק לפני המילה

שאלה:

יד. מ"ש גבי חתן שכל הציבור אינם אומרים תחנון כל ז' ימי המשתה, ואילו גבי ברית רק לפני הברית אין הצבור אומרים תחנון, אבל לאחריו רק

ל. סידור ר"י עמדין, דיני נפילת אפיים אות י"ח. וע' לקט הקמח החדש סי' קל"א ס"ק ל"ג, שמדמה זה להא דמבואר בסי' ג"ה דיצאו מקצתם מסיימים התפילה אפי' בלא עשרה.
לא. תרומת הדשן פסקים סי' פ', מובא במג"א ס"ק י"ב ובא"א בוטשאטש סי' קל"ג סעיף ד', וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

האב המוהל והסנדק אינם אומרים תחנון כל היום
אבל הציבור אומרים.

תשובה:

גבי חתן יש חיוב על כל הציבור להשתתף
בשמחתו, מש"ה אין אומרים תחנון כל שבעת ימי
המשתה, משא"כ בברית הטעם שאין הציבור
אומרים משום שעל כל הציבור יש חיוב למולו
(מדין ב"ד), ונמצא שכולם חייבים להשתתף עם
המילה, משא"כ לאחר המילה רק לאב והמוהל
והסנדק יש שמחה שהם עשו המצוה, ואין חיוב
על הציבור לשמחם עכשיו, ומש"ה רק הם אינם
אומרים תחנון שאר היום ^{לב}.

תפילה בצבור או קריאת התורה

שאלה:

מז. מי שנמצא עם אשתו בביה"ח ויכול לצאת
לתפילה בציבור או לקריאת התורה איזה מהם
עדיף.

תשובה:

עדיף שיבוא לביה"כ לשמוע קריאת התורה שזהו
חיוב על כל אחד ^{לג} וא"א לקרות קריאת התורה

לב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לג. ביה"ל סי' קמ"ו ס"ב. וכ"כ בשו"ת אגרות משה אורח ח"ד
סי' מ' אות ד'.

לבד, משא"כ תפילה אפשר להתפלל גם ביחידות
נמצא שמקיים שניהם לד.

ארון ספרים לארון בגדים

שאלה:

טז. אדם שיש בביתו ארון ספרים מיותר האם מותר
לו להשתמש בו עכשיו לבגדים ומשחקי ילדים או
לא.

תשובה:

נפסק בשו"ע לה' תשמישי קדושה כגון תיק של
ספרים ומזוזות ורצועות תפילין וארגז שנותנים בו
ספר תורה וחומש וכו' יש בהם קדושה וצריך
לגונזם כלומר אפילו אם התשמיש קדושה כבר
אינו עומד לתשמיש מ"מ יש בו קדושה ואסור
להשתמש בו לדבר אחר או לזורקו, אלא לגונזו.
וכתב המשנ"ב לי' ואותן תיבות המיוחדות לשים
שם ספרים שלנו שהספרים מכוסים בנייר ובעור
או בקרשים מקרי התיבה תשמיש דתשמיש ומותר
ע"ש.

לד. כן הורה הגרי"ש אלישיב שליט"א. אולם עי' שו"ת מנחת
יצחק [ח"ז סי' ו'] שתפלה בציבור עדיף, כיון שאין חיוב
קריאת התורה על היחיד עי' שם.

לה. אור"ח סי' קנ"ד סי' ג'.

לו. ס"ק ט'.

ולפי"ז ארון ספרים שלנו יש לו דין תשמיש דתשמיש ומותר להשתמש בו לדברים אחרים. ונראה שאע"פ שלפעמים מניחים בארון ספרים ללא כריכה וכן ניירות של דברי תורה מ"מ כיון שאין עיקר תשמישו לכך מותר.

תיבת שליח ציבור

שאלה:

יז. מתפללי ביהכ"נ קנו תיבה חדשה לש"ץ והסתפקו מה עליהם לעשות בתיבה הישנה האם מותר להשתמש בה לתשמיש אחר או לא.

תשובה:

כתב השו"ע לו כסא שנותנים עליו ס"ת וכו' יש בו משום קדושה וצריך לגונזן, וכתב במשנ"ב לח הוא השולחן שעומד על הבימה ואף דעליו מונח מטפחת ועל המטפחת מונח הס"ת א"כ השולחן אינו אלא תשמיש לתשמיש אפי' הכי דין תשמיש קדושה יש לו משום דלפעמים נותנים עליו הספר בלא מטפחת וכמבו' בגמ' מגילה כ"ו: ע"ש. ולפי"ז התיבה של הש"ץ שתמיד פרוסה עליה מפה אינה תשמיש קדושה אלא תשמיש דתשמיש, ואף אם משתמשים בתיבה בלא מפה מ"מ הכריכה החיצונית של הסידור הוא

לז. ס' קנ"ד ס"ק ג'.

לח. ס"ק י'.

התשמיש לט ונמצא שהתיבה היא רק תשמיש
 דתשמיש שמותר להשתמש בו לצורך אחר ואינו
 דומה תיבה של ש"ץ לבימה של ס"ת שהס"ת
 עצמו נוגע בשולחן נמצא שהשולחן הוא תשמיש
 קדושה.

גניזת צלחת

שאלה:

יח. נשברה לנו צלחת שכתוב עליה פסוק "זכור את
 יום השבת לקדשו" האם היא טעונה גניזה.

תשובה:

איתא בשו"ע מ ס"ת שבלה מניחין אותו בכלי
 חרס וגונזין אותו וכו'. וכתב המשנ"ב מא וה"ה
 שאר ספרים שבלו שצריך לגונזן ואסור לשרפן
 ואע"ג שכוונתו שלא יבואו לידי בזיון מ"מ דרך
 השחתה עבד וכו' וה"ה בכל תשמישי קדושה יש
 להזהר בזה מב. וא"כ כלי שהיה עליו פסוק, כיון
 דיש לו דין תשמיש קדושה יש לגונזן מג ויש
 להזהר לעוטפן בנייר בכדי שלא יזיק לאלו
 שעוסקים בגניזה.

לט. כמבואר במשנ"ב ס"ק ט'.

מ. אורח סי' קנ"ד ס' ה'.

מא. ס"ק כ"ב.

מב. ע' שם.

מג. הגר"נ קרליץ שליט"א והגר"ח קניבסקי שליט"א.

גניזת נייר קופי ברף

שאלה:

יפ. אם קבל דברי תורה דרך פקס, האם צריך לגנוז את נייר הקופי שיש במכשיר הפקס שמהם נדפס הדיו על הנייר.

תשובה:

מאחר ועל הקופי נשאר כל הרושם של צורת האותיות ועליו כתובים דברי תורה, יש לגנוזו עם שאר דברי תורה מד. ואפי' אם האותיות שע"ג הקופי הפוכות מה.

גניזת דברי קודש

שאלה:

כ. לפעמים מקבלים מכתבים שנדפס עליהם פסוקים באותיות מודרניות שיש הפסקים באמצע האות האם יש חיוב לגנוז.

מד. בעל שבט הלוי שליט"א. וע"ע בחפץ חיים במכתבים סי' פ"ג דכל שלא למדו בספרים אין בהם משום בזיון קודש דהזמנה לאו מילתא עי"ש. ולפ"ז לכאורה גם בנד"ד.

מה. מרן החזו"א זצ"ל הורה על מכונת דפוס שמופיעים שם אותיות בצורה הפוכה שאין בו איסור מחיקת השם, לפי שאין ע"ז שם כתב, ואמר הגר"נ קרליץ שליט"א דמ"מ יש לגנוז אם אפשר.

תשובה:

איתא בשו"ע^{מו} אם כתבו אות בתפילין, ויש הפסק אויר באמצע האות, אם תינוק מכירו שזהו צורת האות הוי כשר ויכול לתקנו. ובמשנ"ב שם מביא פלוגתת הגרע"א ופמ"ג אם ניכר בהדיא שאי"ז צורת האות אם עדיין אפשר לתקנו. וכתב בביאור הלכה^{מו} וז"ל אך מ"מ נ"ל בפשיטות דאף הגרע"א מודה היכא שהפסקו גדול כ"כ עד שניכר ונראה לעין כל מרחוק, דבזה הרי אנו רואים שאבד צורתו לגמרי, ולא עדיף מצד"י שכתבו יו"ד נו"ן ולא מהני לזה תינוק עכ"ל.

אולם כל זה לענין ס"ת תפילין ומזוזות שיש הלכות כתיבה תמה, וכשנכתב בלי הלכות הוה פסול משא"כ לענין כתיבת דברי תורה, אפילו נכתב באותיות כאלו, הרי סו"ס יש לו המובן של דברי תורה (ולא גרע מכתבת כל לשון) וצריך לגנון^{מח}.

דיני נטילת ידים

שאלה:

כא. האם מותר לברך על נטילת ידים לצורך אכילת פת כשמנגבם במכונת ייבוש ידיים או צריך דווקא

מו. או"ח סי' ל"ב סעיף כ"ה.

מז. בד"ה מכירם.

מח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

מעשה ניגוב ולא בזה שנעשה מאליו.

תשובה:

איתא ברמ"א ^ט שיכול לברך על הנטילה קודם הניגוב שגם הניגוב מן המצוה ומקרי עובר לעשייתן ע"כ. ומ"מ לא איכפת לן באיזה דרך מנגב הידים אם מנגב ע"י מעשה ניגוב או בלי מעשה ^י.

הפסק לאחר ברכת נטילת ידים

שאלה:

כב. מי שגר ליד ביהכ"נ ושומע משם ברכת כהנים וקדושה וכו' האם מותר לו לענות לדברים שבקדושה בין ברכת נט"י להמוציא.

תשובה:

מבואר בשו"ע ^{נא} ב' דעות אם מותר להפסיק בין הנטילה להמוציא. ולשיטת המחמירים כתב "טוב להזהר מלהפסיק" וא"כ לצורך דברי קדושה מותר. והנה אפילו הוא נמצא בבנין אחר ^{נב} שאין

מט. אור"ח סי' קנ"ח סעיף י"א.

ג. הגרי"ש אלישיב שליט"א, וע"ע חזו"א אור"ח סי' כ"ה ס"ק י'.

נא. אור"ח סי' קס"ו.

נב. הגר"נ קרליץ שליט"א. ועי' ספר אשי ישראל סי' כ"ד ס"ק ס"ב בשם הגרש"ז אורבאך זצ"ל שאינו חייב לענות. והוכיח

חיוב לענות מ"מ ראוי לענות אם אפשר, דס"ס זהו דברי קדושה. ובפרט לברכת כהנים יש ענין לשמוע, כמו שהביא הביאור הלכה יי בשם ספר החרדים שיש מצות עשה גם על הישראל לקבל הברכה ע' שם יי.

וכן כשכמה אנשים נוטלים ידיהם ביחד עונה כ"א אמן על ברכת חבריו לפני המוציא יי.

לחם מטוגן

שאלה:

כג. אנו מטבילים לחם בתוך חלב וביצים, ואח"כ מטגנים אותם על המחבת עם שמן, איזה ברכה מברכים עליו.

תשובה:

יש הבדל אם טגנוהו בתוך שמן עמוק או שמן מעט. דאם טגנוהו בתוך שמן עמוק דינו כמבושל

כן מלשון השו"ע סי' נ"ה סעיף כ' "אפי' מי שאינו עמהם יכול לענות" משמע שאין חיוב. ובאשי ישראל שם הביא שהגרח"ק שליט"א כתב בשם החזו"א דחייב לענות לקדושה שבמנין אחר. ועל הראיה מלשון השו"ע כתב הגרח"ק שליט"א דכיון דיכול לענות ממילא חייב.

נג. ריש סי' קכ"ח.

נד. הגר"נ קרליץ שליט"א.

נה. אאמו"ר שליט"א.

ומבואר בשו"ע יי שאם יש בחתיכה אחת כזית מברכים עליו המוציא אפילו לא ניכר שהוא לחם, ואם טגנו חתיכות קטנות פחות מכזית מברכים עליו מזונות אפילו ניכר שהוא פת.

ואם טגנוהו בתוך שמן מעט הוי ספק אם יש לו דין מבושל או לא, ולכן אם החתיכות עצמן יותר מכזית מברכים עליהם ברכת המוציא, אבל אם החתיכות פחות מכזית הוי ספק ויש לאוכלם בתוך הסעודה יי.

ואם יש בתוכם עכ"פ חתיכה אחת שיש בו כזית כבר יכול לברך עליו המוציא ופוסט השאר יי.

זימן מבלי שאכל פת

שאלה:

כד. מעשה בשתיים עשרה אנשים שאכלו יחד, ואחד היה מוכרח ללכת, הפסיקו כולם בכדי שיוכל הוא לברך "אלקינו", לאחר שהוא גמר לברך ברהמ"ז נזכר שאכל רק ירקות בשר ופירות ולא אכל לחם כלל, ולא היה צריך כלל לברך ברכת המזון, האם הם יצאו ידי זימון או שיחזרו לזמן.

גו. אורח סי' קס"ח סעיף י'.

גז. משנ"ב ס"ק נ"ו.

גח. משנ"ב ס"ק נ"ג.

תשובה:

יסוד השאלה, מכיון שלא היה עליו חיוב ברהמ"ז כלל אה"נ שהוא מצטרף למנין בכדי לומר זימון, וכמבואר בשו"ע ^{נט} מ"מ שמא הוא עצמו לא יכול להיות המזמן.

והנה איתא בשו"ע שם שיכול לצרף עמהם לזימון עשרה "והוא שיהא המברך מאוכלי הפת". וכתב המשנ"ב שם דכיון שהוא מוציא את חבריו בברכת הזימון חמור טפי. ואפילו לדעת המחבר שפסק ^ס דסגי שהמזמן יאמר עד נברך, מ"מ דוקא מי שאכל פת וע' בשעה"צ שם. וכתב בחזון איש ^{סא} שבדיעבד יוצאים גם אם המזמן אכל רק ירק, וא"כ בנד"ד בדיעבד יצאו כולם בזימון וא"צ לחזור ולזמן.

ברכה על גלידה

שאלה:

כה. האוכלים גלידה או מוצרי חלב קרושים (יוגורט,

נט. ס' קצ"ז סעיף ב'. ורק היכא שזה שאכל ירק שכח ובירך ברכה אחרונה שוב אין יכולים לזמן עליו דכבר נסתלק מהם, וכמבואר במשנ"ב ס"ק ט'. ולא דמי לג' שאכלו לחם שאפשר לזמן עליו אפילו אם שכח א' ובירך לעצמו כמבואר במשנ"ב ס' קצ"ד ס"ק ב' כיון שהוא עצמו אכל לחם ונתחייב בזימון לכן יכולים לצרפו לזימון.

ס. בסימן ר'.

סא. סי' ל' ס"ק י"ג.

לבן וכיו"ב) האם יש להם דין משקה או אוכל
נפ"מ לענין שיעור ברכה אחרונה.

תשובה:

אם יש לגלידה או ליוגורט מראה קרוש יש לה
דין מאכל ושיעורה לברכה אחרונה היא כזית ואם
יש לה מראה נוזלי (כגון שניערו את היוגורט או
נמסה הגלידה) יש להם דין משקה ושיעורם
ברביעית. ולענין ברכה אחרונה צריך לשתותם
לכתחילה תוך כדי שתיית רביעית וכן הדין
באכילת דבש אם הוא נוזלי שיעורו כמשקה^{כ.}
וכן כשאוכלים גלידה בשבת בסוף הסעודה
מברכים עליה ברכת שהכל אף שברכת היין על
הקידוש פוטרת כל משקה, דכיון שעכשיו הוא
בצורת גוש יש עליו דין אוכל לענין זה^{כ.}

ברכת הטוב והמטיב על היין

שאלה:

כו. בסעודת שבת עשינו קידוש על מיץ ענבים ושוב
רוצים לשתות יין גמור בתוך הסעודה, האם לברך
עליו ברכת הטוב והמטיב וכמבואר בשו"ע^כ
דכששותין יין שהוא יותר טוב יש לברך כן.

כב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כד. סי' קע"ב.

תשובה:

יסוד הדין של הטוב והמטיב כששני בני אדם נהנים מזה וא"כ מיירי דוקא כששניהם שותים לפחות רביעית דהיינו שני אנשים שתו כל אחד רביעית מהיין הפחות, ושוב שתו כל אחד רביעית מהיין המשובח ^{סו} וממילא לא מצוי כן בסעודת שבת דהרגילות שרק המקדש שותה רביעית יין מהקידוש, ועוד דוקא אם שניהם מין יין מברכים ברכת "הטוב והמטיב" אבל כשאחד מהם מין ענבים לא מברכים ^{סו}.

ברכת שהחיינו

שאלה:

כז. אכל פירות מתוך קופסת שימורים משנה שעברה, וכעת אוכל אותו מין בפירות טריים משנה זו, האם יש לברך עליו ברכת שהחיינו.

תשובה:

אם מרגיש שמחה כשאוכל פירות טריים וטעם אחר הוא, יש לברך עליו שהחיינו ^{סו}. ומה"ט

סה. הגהות מהרש"ם שם.

סו. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

סז. הגר"נ קרליץ שליט"א. ועיין משנ"ב סימן רכ"ה ס"ק י"ד כשיש ב' פירות ממין אחד ויש להם טעם שונה זה מזה צריך לברך שהחיינו.

אפילו יש מין אחד כל השנה, כגון תפוחים, מ"מ
כשמגיע גידול חדש של תפוחים צריך לברך
שהחיינו ס"ח.

גזירת צפרנים ביום חמישי

שאלה:

כח. יו"ט שחל בערב שבת האם מותר לגזוז צפרנים
ביום חמישי ערב יו"ט או שמא מכיון שהוא ג'
ימים קודם השבת אין לגזוזן אלא לפני כן.

תשובה:

הא שאין גוזזין צפרנים ביום חמישי אין הטעם
משום שמתחיל לגדול בשבת דהרי אין איסור בזה
שגדל מעצמו אלא הכוונה מכיון שכבר מתחיל
לגדול אין זה כ"כ כבוד השבת, ומה"ט גם אין
לגוזזם ביום רביעי ויש לעשות הכי קרוב לשבת
שאפשר, ועכ"פ היכא שלא שייך לגזוז בערב
שבת בודאי יש לגזוז לפחות ביום חמישי ס"ח.

קבלת שבת מוקדם

שאלה:

כמ. אשה שבעלה מקבל שבת בביה"כ בשעה מוקדמת

סח. משנ"ב שם ס"ק י"ח לענין קטניות.

סט. הגר"נ קרליץ שליט"א בשם הגאון מפונוביז' זצ"ל, וע"ע
שערי תשובה או"ח סי' רנ"א.

האם גם היא נגזרת אחריו, וכן שאר בני הבית
האם הם נגזרים אחר בעה"ב או לא.

תשובה:

כשהבעל מקבל שבת, אשתו וב"ב נגזרים אחריו
וחלה על כולם קדושת השבת, ואפילו בחורים
גדולים הנמצאים בבית הוריהם בימי בין הזמנים,
נגזרים אחריו, ולפיכך צריכים להדליק נרות
קודם תפילתו.

אלא דיש סוברים שאם הטעם שהבעל מתפלל
מוקדם רק כדי לא לאכול מאוחר או בשביל
הילדים כגון אלו שעושים כן רק בחדשי הקיץ,
אין זה בגדר מנהג ולכן השבת חלה רק על הבעל,
אבל אשתו וב"ב עדיין מותרים בעשיית מלאכה
ורק במלאכת הבעל יש להחמיר ^ע.

ויש סוברים שכשבעה"ב מקבל שבת אפילו אם
זה רק בחדשי הקיץ לעולם אשתו וב"ב נגזרים
אחריו וחלים עליהם כל חיובי שבת ^{עא} ולכן יש
להזהר שהאשה תדליק נרותיה לפני שהבעל
מקבל שבת בביה"ב אפילו בחדשי הקיץ.

ע. אגרו"מ או"ח ח"א סי' ל"ה.

עא. שבט הלוי ח"ד סימן ל"ה.

קידוש במקום סעודה

שאלה:

5. אסור לי לשתות יין, וכן לאכול חלה ושום מאפה אלא פירות וירקות, איך אנהג לענין קידוש במקום סעודה בשבת.

תשובה:

לכתחלה יש לצאת קידוש ע"י אדם אחר שהוא מקדש על היין. והפירות וירקות יחשבו לקידוש במקום סעודה, דעיקר חשיבותה של פת שתהא סעודה חשובה, וכאן זהו עיקר הסעודה עב. ואם הוא גר ביחידות יש לקדש על היין ולשתות לפחות שיעור קטן ויצא בזה גם י"ח מקום סעודה. ואם אי אפשר לא יקדש.

אוכל פת רק לכבוד שבת

שאלה:

7א. מעשה באחד שבאמצע השבוע אינו אוכל לחם רק בשבת, ולאחר שגמר לברך ברהמ"ז הסתפק אם אמר "רצה" האם צריך לחזור או לא.

עב. ארחות רבינו ח"א עמ' קי"ב בשם מרן החזו"א זצ"ל, בעל שבט הלוי שליט"א, וע"ע הגהות יעב"ץ פסחים קי"ד.

תשובה:

איתא בשו"ע ע"י טעה ולא הזכיר של שבת והתחיל
 כבר ברכת הטוב והמטיב, חוזר לראש ברהמ"ז.
 וכתב שם במשנ"ב ע"י ואפילו אם ספק לו אם
 הזכיר או לא, תלינן דמסתמא בודאי לא הזכיר ע"ה.
 וכל זה במי שרוב פעמים בדרך ברהמ"ז בלי
 "רצה" דמסתמא בדרך כמו שרגיל כל השבוע בלי
 "רצה" אבל מי שרוב פעמים בדרך עם "רצה"
 כיון שאוכל לחם רק בשבת, מסתמא גם עכשיו
 אמר "רצה" ואינו צריך לחזור ע"י.

שתית מים בשבת לפני שחרית כשלא
 קידש בלילה

שאלה:

ל"ב. מעשה בא' שהיה בביה"ח כל ליל שבת, ולא
 הספיק לקדש ולאכול בלילה כלל, ושאל. אם
 מותר לו לשנות כוס מים לפני תפילת שחרית.

תשובה:

יסוד השאלה היא, דהלא אסור לשנות מים לפני
 קידוש, אלא דכל שבת בבוקר לפני תפילת שחרית

עג. סי קפ"ח סעיף ו'.

עד. ס"ק ט"ז.

עה. כמג"א וט"ז סי' תכ"ב, ודלא כרמ"א שם סעיף א'.

עו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

עדיין לא חל עליו חיוב קידוש עד לאחר התפילה, ומשום הכי מותר אז לשתות מים דעדיין אין זה זמן סעודה, וכמבואר בשו"ע ע"י אבל בזה שלא קידש בלילה כבר חל עליו חיוב קידוש והיה אסור לו כל הלילה לשתות מים לפני הקידוש, האם כשהגיע עלות השחר נפקע החיוב קידוש, וממילא מותר לו לשתות מים, או שמא מכיון שכבר חל עליו חיוב, נשאר עליו האיסור לשתות עד שיקדש.

ומסתבר דכיון דיסוד איסור שתיה הוא משום שחל עליו חיוב קידוש, ולפני תפילת שחרית לאו זמן סעודה, שהרי אסור אז לאכול, ממילא עכשיו אין עליו חיוב קידוש, ומותר לו לשתות מים לפני תפילת שחרית כמו כל שבת ע"ח.

תפילת הדרך בשבת

שאלה:

לג. אני גר בקרית ספר, ואולי אצטרך לנסוע בשבת עם אשתי לבית חולים האם צריך לומר תפילת הדרך, או הוי כמתפלל לצרכיו בשבת שאסור.

עז. סי' רפ"ט סעיף א'.

עח. הגר"נ קרליץ שליט"א. ע"ע שו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' קכ"א, ושלחן שלמה סי' רפ"ט ס"ק ו'.

תשובה:

בוודאי צריך לומר תפילת הדרך, משום שאין זה סתם בקשה רק חיוב ברכה ע"י. ועוד, מכיון שהוא משום סכנת דרכים לא גרע מחולה שיש בו סכנה פ, שמותר להתפלל עליו בשבת פא.

סעה בקריאת התורה

שאלה:

לד. במוצאי שב"ק באו לשאול, שהבעל קורא קרא היום מילה אחת בצורה אחרת לגמרי ונחשב כאילו לא קראה כלל האם יש איזה עיצה לתקן.

תשובה:

איתא בשו"ע פב קרא וטעה אפי' בדקדוק אות אחת, מחזירין אותו עי' שם. ומבוי' בשו"ע פג דאם דילג פסוק אחד בשבת חוזר וקורא אפי' לאחר מוסף וקורא אותו פסוק עם עוד שני פסוקים.

והנה אם נזכרו רק לעת מנחה בשבת לא מוזכר להדיא בפוסקים אם יכול לתקן עוד או לא.

עט. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

פ. הגר"נ קרליץ שליט"א.

פא. וכמבואר באו"ח סי' רפ"ח, ובמשנ"ב ס"ק כ"ו.

פב. סי' קמ"ב סעיף א'.

פג. סי' קל"ז סעיף ג'.

ובספר יוסף אומץ^{פד} כתב שאם נזכרו לאחר שיצאו מביהכ"ג וכ"ש אם לא נזכרו עד שעה שהלכו למנחה כבר עבר זמנו ולא יחזרו עוד עכ"ד. וא"כ גם בנד"ד שנזכר לאחר שבת אינו חוזר.

אולם אין זה מוכרח, דדעת הרמ"א והמשנ"ב^{פה} שגם אם לא קרא הפרשה בשבוע זה יקראנו בשבוע הבא, נמצא שיש אפשרות להשלים אח"כ מה שדילג.

וא"כ ה"נ בשבת הבאה כשהקורא יקרא את הפרשה לכהן עד שני, יוסיף לקרוא אותו פסוק שטעה בו בלבד, ואין צריך לקרוא ג' פסוקים ביחד, מכיון שכבר קרא לכהן פרשה שלימה, ומספיק להוסיף עליו אותו פסוק שטעה בו^{פו}.

דיני מפטיר

שאלה:

ל. מעשה היה במושב זקנים שבשבת בבוקר לאחר שגמרו קריאת התורה עם השבעה קרואים, לא היה עוד אחד שראוי לעלותו למפטיר. ונסתפקו האם יבקשו מהעולה השביעי לעלות שוב למפטיר מבלי לקרוא עוד בס"ת או עדיף לחזור

פד. להחיד"א סי' י"ב.

פה. סי' קל"ה סע' ב'.

פו. הוראת הגר"נ קרליץ שליט"א.

ולעלות א' מהם למפטיר ולקרוא ג"כ בתורה.

תשובה:

איתא בשו"ע פ' אם לא מוצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה, וכבר אמר ש"ץ קדיש אחר קריאת הפרשה, זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות ויברך על קריאתו תחילה וסוף. ועי' משנ"ב פ"ה שאפילו השביעי רוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות כיון שהפסיק בקדיש והנכנסים לא ידעו שזה המפטיר קרא מתחילה בתורה, ואיכא בזיון לתורה, ומ"מ נכון יותר שא' מן הקודמים יקרא ההפטרה. ובזה בודאי צריך לחזור ולקרוא בתורה.

אולם ביום שמוציאים ב' ספרי תורה, וקראו ז' בראשון ובשני קוראים למפטיר, ולא נמצא מי שיודע להפטיר, אסור לקרות לס"ת שני מי שכבר קיבל שביעי בראשון, משום פגמו של ס"ת ראשון, שיאמרו שעולה שוב משום שס"ת ראשון תיה פסול פט.

פז. אורח סי' רפ"ב סעי' ה'.

פח. ס"ק כ"ח.

פט. ביאור הלכה שם ד"ה אם.

לפתוח פקקי פלסטיק בשבת

שאלה:

17. במפעלי המשקאות (קריסטל וכדו') מיצרים פקקים מפלסטיק הנועלים את בקבוקי השתייה ע"י חיבור לטבעת, פתיחת הבקבוק כרוכה בהפרדת הפקק מהטבעת, האם מותר לעשות כן בשבת מאחר שהפקקים כבר היו כלי עוד לפני קביעתם בבקבוק או שאסור.

תשובה:

יש סוברים שמותר^ז, ויש אוסרים^{זא}, אף שכבר היה עליהם שם כלי לפני שקבעו אותם בבקבוק, ואין לחשוש לאיסור מכה בפטיש, מ"מ הדבר אסור משום איסור מחתך, שהרי כשפותחים את הבקבוק מקפידים להפריד בין הפקק לטבעת במקום מסוים (וכעין שאסור לחתוך נייר במקום שהונח בו סימן מיוחד לחיתוך). יתר ע"כ אף שהיה לפקק שם כלי בתחילה יש לדון אם חיבורו לבקבוק מבטל ממנו שם כלי^{זב}.

ז. הגרש"ז איערבך וצ"ל ומשום סברא הנ"ל שכבר היו עליהם שם כלי.

זא. הגר"ש אלישיב שליט"א.

זב. וכן כתב בשבט הלוי, שדעתו נוטה יותר להחמיר בזה משום שכך היא דרך מחתך או משום חשש מכה בפטיש. ועי' קונטרס הליכות שדה חודש אב תשנ"ו שדנו בענין זה בארוכה.

בדרך בשבת שיירי שביעית

שאלה:

לז. כשנשאר תערובת ירקות של שביעית ושישית, האם מותר בשבת לברור השיריים של שביעית מתוך האוכל כדי לזורקו לפח השמיטה.

תשובה:

כתב הביאור הלכה ^צ דהא דמותר לברור החלמון מן החלבון אף ע"י מסננת ואין בזה בדרך משהם דהתם אינו אוכל שניהם כלל דהחלבון נתערב עם הפסולת והחלמון יורד לגון ולא לאכילה וממילא לא שייר שום מלאכת בורר מכיון שלא מתקנם לאכילה לעולם ע"ש, הרי בהדיא שהיכא שדעתו לא להשתמש בשניהם אלא ליתנם לתוך הפסולת אין עליו שם בורר ^{צד}.

ובעצם השאלה לברור ירק שישית מירק שביעית, אין שום צורך לעשות כן ומותר לכתחילה לזורק גם שיירי ירקות של שישית לתוך הפח שמיטה אם הם ראויים לאכילה. ומה שמיחדים פח לשיירי שביעית הוא רק כדי שלא יערבוב עם שאר פסולת, שע"י זה יעשו אינם ראויים לאכילה מיד כגון כשיש שם כבר קליפות ביצים ושיירי פסולת של דגים וכו'.

צג. סי' שי"ט סע' א' ד"ה היו לפניו.

צד. וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

נסיעה עם חולָה בשבת לביה"ח

שאלָה:

לח. אשתי צריכה לנסוע לביה"ח בשבת, האם להזמין מד"א או עדיף שאני אסיע אותה ברכב שלי.

תשובה:

אם אפשר ע"י נהג עכו"ם (מ"עזר מציון" וכד') עדיף, ואם אין עכו"ם לא יזמין מד"א שהם יהודים, אלא יסע בעצמו שהרי הם צריכים מקודם לבא הנה, וגם לחזור לנסוע לבית החולים, משא"כ כשהבעל נוסע הוא צריך רק דרך אחת, וכמובן אם יש חשש שצריכים טיפול בדרך ע"י העוזרים במד"א, בוודאי חייב להזמין צה.

ניתוח בשבת להציל ידו

שאלָה:

לפ. ילד נפל ביום שישי בחיידר ונשבר לו עצם ביד, והרופאים אמרו שבלי ניתוח יש חשש לשיתוק היד ר"ל, ואין זמן פנוי בחדר הניתוח רק כליל שבת, וא"א לדחותו למוצ"ש משום שחייבים לנתח תוך י"ב שעות מאז שנשבר, האם מותר להרשותם לנתחו בשבת.

תשובה:

אם יש אפילו ספק ספיקא של חשש זיהום או שיפגע כלי הדם וכדו' שזה חשש פיקוח נפש, מצוה וחיוב שיעשו כן אפילו בשבת, אבל אם הרופאים אומרים שאין שום חשש פיקוח נפש כלל רק שתהיה ידו משותקת כל ימי חייו אין שום היתר שיעשו הניתוח, וכמבואר בשו"ע צו חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה אומרים לא"י לעשות לו רפואה, אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא, אפילו יש בו סכנת אבר והיינו שלישראל אסור לחלל שבת.

וכל זה בארץ ישראל שהרופאים והעוזרים בביה"ח הם יהודים, ואפילו הם חילונים שבין כך הם מחללים שבת ג"כ אסור ליתן להם לחלל שבת, אבל בחו"ל שכל המנתחים והעוזרים הם גויים, מותר ליתן להם לחלל שבת ואפילו לעשות מלאכה דאורייתא עבור סכנת אבר אף שאין כאן חשש פיקוח נפש כלל.

ולמעשה בדרך כלל כשנשבר אבר בשבת, יש חשש משום זיהום או שנפגע כלי הדם וחייבים מיד לקרוא לרופא או ל"הצלה" שרק הם יכולים לקבוע שאין בו חשש פיקוח נפש.

אשה שטעמה לפני הבדלה

שאלה:

מ. אשה שהתפללה מעריב במוש"ק ושכחה לומר "אתה חוננתנו" ואכלה לפני הבדלה האם חייבת לחזור ולהתפלל שמו"ע.

תשובה:

איתא בשו"ע ^צ אם טעה ולא הבדיל בתפילה וגם טעם לפני הבדלה צריך לחזור ולהבדיל בתפילה והטעם מכיון שטעה ב' פעמים היינו גם בתפילה וגם אכל לפני הבדלה קנסינן ליה וכמש"כ המשנ"ב ^{צח}. אולם לגבי נשים אף שמובא בשו"ע ^{צט} שנשים חייבות בהבדלה אעפ"כ לא קנסוה לחזור ולהתפלל מכיון שמעיקר הדין נשים אינן חייבות בתפילת ערבית ^פ.

טעם כל שהוא קודם הבדלה

שאלה:

מא. שכח לומר אתה חוננתנו במוש"ק ואכל כמה פירורים ושתה מים קודם הבדלה, האם צריך לחזור ולהתפלל תפילת שמו"ע.

צז. סי' רצ"ד ס"א.

צח. שם ס"ק ד'.

צט. סימן רצ"ו ס"ח.

ק. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

תשובה:

א"י בשו"ע ק"א דאם שכח להבדיל וקודם שהבדיל על הכוס טעם, צריך לחזור ולהתפלל ולהבדיל בתפילה. וכתב בשו"ע הרב ק"ב דאפילו טעם רק כל שהוא חייב לחזור ולהתפלל.

וכל זה משום שאכל לפני הבדלה אבל בזה ששתה מים אין זה סיבה שיחזור ויתפלל. דהרי מותר לשתות מים לפני הבדלה ק"ב ולא שייך לקונסו על שלא עשה כהוגן.

נר להבדלה

שאלה:

מב. האם יש חיוב לכבות את אור החשמל בעת שמברכים ברכת "מאורי האש" על נר הבדלה.

תשובה:

א"י בגמ' ברכות ק"ד ובשו"ע ק"ה אין מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו, דהיינו שיהא סמוך לו בבדי שיוכל להכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת.

קא. סי' רצ"ד ס"א.

קב. סע' ג'.

קג. כדאיתא בשו"ע סימן רצ"ט סעיף א'.

קד. דף נ ע"א.

קה. סי' רצ"ח ד'.

וכתב במשנ"ב ק' וע"כ אם הוא יוצא בברכת
הבדלה מאחרים ורוצה לצאת גם בברכת "בורא
מאורי האש" יקרב עצמו אצל האש כשיעור זה
כדי שיהיה יכול לצאת גם בברכה זו.
והנה רבים טועים, שאפילו כשהחשמל דלוק הם
מגביהים ידיהם לכיוון הנר וסבורים שיוצאים בזה
ברכת האש, אולם אין זה מועיל דאפילו אם לולי
החשמל היה הנר מאיר להם, מ"מ עכשיו
שהחשמל פתוח אינם יכולים בפועל ליהנות גם
מנר ההבדלה, וזה מצוי במשפחות גדולות או
כשעושים הבדלה במקום שיש איזה שמחה ויש
הרבה אנשים וא"א להתקרב לנר, וע"כ יש לכבות
החשמל בכדי שאפילו אלו שעומדים רחוק ממנו
יהיו יכולים לצאת מצות נר הבדלה ק'.

לטלטל בשבת במגרש גדול של בית

ספר

שאלה:

מג. יש לנו מגרש גדול, ויש גדר מסביב עם הרבה
קרוונים של בית הספר, ובאים לשם בשבת ללמוד
או לשחק, ואין אף אחד גר במגרש. האם צריך
לעשות עירוב כדי להתיר לטלטל מקרוון א'
לשני.

קו. ס"ק י"ג.

קו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

נפסק בשו"ע ק"ה הא שקרפף (שהוא מגרש יותר מבית סאתיים) אסור לטלטל שם אפי' יש שם גדר, והיינו כשאין זה מיוחד לדירה, כגון גינות ופארקים שאין זה תשמיש של דירה, וגזרו עליו משום שהוא דומה לרה"ר, משא"כ בזה שמיוחד ללמוד או לשחק שם, גם זה נחשב תשמישו לדירה, ואין בו איסור טלטול, ואף אין צריך לעשות שם עירוב, דמכיון שלא גרים שם כלל, אין שם א' שאוסר על השני, ומותר לטלטל בלי עירוב קט.

קדוש לבנה ללא ראייה

שאלה:

מד. מי שברך ברכת הלבנה יחד עם הציבור ולאחר מכן נזכר שלא הסתכל על הלבנה לפני הברכה האם יצא ידי חובתו או לא.

תשובה:

בכל ברכה מברכות הראיה, אם ברך בלא שיראה כלל כודאי לא יצא כגון המברך על הים הגדול או על הקשת, וכן ברכת הברק אפילו אם ברך בשעה שאחרים מברכים אין ברכתו נחשבת

קח. סי' שע"ב ס"ב.

קט. וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

לכלום שהרי כתוב "הרואה" וכל שלא ראה אין לו חיוב לברך.

ועוד שהרי מבואר בשו"ע ק' שאפילו ראה ולא ברך תוך כדי דבור לא יצא וק"ו מי שלא ראה כלל לא יצא.

אולם בברכת קדוש לבנה מבואר ק"א שאפילו סומא חייב בקידוש לבנה מאחר שנהנה שאחרים רואין ומוליכין אותו בדרך, וכמו"כ חייב מטעם זה גם בברכת "יוצר המאורות" כיון שברכה זו נתקנה על חידוש העולם ע"ש. הרי מבואר שבדיעבד מברכין אפילו בלא לראות, אמנם הביה"ל שם כתב שיותר טוב שסומא לא יברך בעצמו אלא יבקש מאחרים שיוציאוהו בברכה ע"ש. ומ"מ בניד"ד בדיעבד כשכבר בירך שפיר יצא.

דיני יו"ט לבן א"י בחו"ל

שאלה:

מה בעיר "פערם" ברוסיה אין להם שליח צבור ורוצים להביא אברך מארץ ישראל שיהא ש"ץ לחג השבועות שהוא ביום ששי וש"ק, האם יכול להיות ש"ץ עבורם גם בשבת קודש שתפילתם הוא תפילת יו"ט ושבת ביחד.

ק'. בסימן רכ"ז סע' ג'.

ק"א. בס"י תכ"ו במשנ"ב שם סק"א.

צדדי הספק הוא האם האברך יתפלל בלחש לעצמו תפילת שבת לחוד, ובחזרת הש"ץ שהוא עבור הצבור יתפלל נוסח של שבת ויו"ט. והנה בודאי לכתחילה אין לעשות כן כמבואר בפוסקים ק"ב שבן א"י לא יהא ש"ץ ביו"ט שני, אבל כיון שאין אדם אחר ואם הוא לא יתפלל עבורם לא יהיה להם בעל תפילה כלל (שכולם שם בעלי תשובה) האם אפשר להקל להם.

תשובה:

ביו"ט שני בן א"י לא נחשב בר חיובא כלל ואינו יכול להוציאם בתפלה אפילו בשעת הדחק ק"ג.

מדיני עירוב תבשילין

שאלה:

מו. מי שבישל הכל בערב יו"ט והכניס האוכל לתוך המקרר, וביו"ט צריך רק להוציאו ולחממו על האש, האם יברך על עירוב תבשילין או לא.

תשובה:

אם יש לו מרק לחמם לפי בני ספרד שפוסקים כשיטת השו"ע ק"ד דיש בישול אחר בישול בדבר לח, א"כ יש כאן מלאכה דאורייתא שמחמם

ק"ב. וע' שערי תשובה סי' תצ"ו ס"ק ד'.

ק"ג. הגרי"ש אלישיב שליט"א, לאחי הג"ר אהרן דוד שליט"א.

ק"ד. סי' שי"ח סעיף י"ז.

המרק, ופשיטא שמכרך על עירוב תבשילין, ואפילו אם אין לו רק דברי גוש שקי"ל בזה מעיקר הדין דאין בישול אחר בישול, וכן בן אשכנז שיש לו מרק לחמם וקי"ל כרמ"א שגם בזה אין בישול אחר בישול (ורק לכתחילה חוששין שצריך להיות חם קצת), מ"מ מכיון שעושה מלאכות דרבנן גם בזה תקנו חז"ל עירוב תבשילין וצריך לברך עליו קט"ו.

קלטות לימי הספירה

שאלה:

מז. בחנויות מוכרים "קלטות לספירת העומר" דהיינו שיש שם רק אנשים שרים בלי "כלי תזמורת" האם מותר לשמוע בימי הספירה.

תשובה:

אסור לשמוע ניגון ע"י כלי תזמורת, ואין חילוק אם הכלי הוציא קול של עצמו או קול של בן אדם שהכניס שם קולו ואין לשומעו בימי הספירה קט"ו.

קטו. וכן הורה הגר"ש אלישיב שליט"א.

קטז. שו"ת שבט הלוי חלק ח' תשרי קכ"ז ב'. והגר"ג קרליץ שליט"א.

נסע בתענית למקום שאין תענית

שאלה:

מח. בתענית בבוקר לאחר עלות השחר נסעו כמה אנשים במטוס מהיר (קונקורד) מלונדון לאמריקה, והגיעו לשם שעתיים לפני עלות השחר. האם מותר להם לאכול שם או שמא מכיון שחלה עליהם התענית לא נפקע.

תשובה:

איתא בשו"ע ק"י אם הלך לישון בליל התענית אפילו קם לפני עלות השחר אסור לאכול ולשתות אם לא התנה לפני שהלך לישון. ולדעת הרמ"א מותר לשתות לפי שאין קבע לשתיה. ולפי"ז אם בשעה שחל עליו התענית בעלות השחר בלונדון לא היה בדעתו לאכול עוד, א"כ יש כאן קבלת תענית ודאי, ואסור לו לאכול ולשתות אע"פ שעכשיו נמצא במקום שעדיין לא התחיל התענית (דלא גרע מקם בלילה שאסור לאכול, אף שלא הגיע זמן התענית) אבל אם מתחילה היה דעתו לכך, שפיר מותר לו לאכול עכשיו, ואפי' שמקודם התחיל אצלם התענית, מכיון שעכשיו נמצא במקום שהוא עדיין לפני עלות השחר ק"י.

ק"י. סי' תקס"ד.

ק"ח. בעל "שבת הלוי" שליט"א. וסברתו דכל דיני התורה הקשור עם הזמן תלוי במקומו ושעתו, ולא תלוי בזה שהגברא כבר

יורה דעה

הפסד מרובה

שאלה:

א. מלחו בשר בבית ובטעות לאחר שמונה עשרה דקות רחצוהו, והתירוהו ע"פ מה דאי' בשו"ע *
 דבמקום אורחים או צורך שבת מותר, האם חייב להודיע כן לאורחים שיש היתר לאכול אוכל זה משום כבוד שבת או לא.

תשובה:

מכיון שנפסק שמותר ממילא אין להחמיר בזה כלל ומותר ליתן לאורחים מבלי להודיעם.²

נתחייב או לא. ולכאורה ה"ה לענין חמץ בפסח אם במוצאי פסח נסע למקום שעדיין הוא פסח בודאי חל עליו איסור כרת, מכיון שעכשיו הוא נמצא במקום שהוא פסח, ודלא כמש"כ בספר פסקי תשובה (סי' רנ"ב). ועי' ריש הקונטרס תשובות מהגר"ח קניבסקי שליט"א, שאלה ט'.

א. יו"ד סי' ס"ט סעיף ר'.

ב. הגריי"ש אלישיב שליט"א לאחי הג"ר אהרן דוד שליט"א, וכן משמע ב"מנחת שלמה" ח"ב סי' ס"ג ה'.

ומה"ט כשאוכלים דברים שיש בהם הכשר או בבית מלון שהתירו להם משום הפסד מרובה אינם חייבים לגלות לקונים, ויכולים למכרו בתורת "כשר לכתחילה".

תפוז"א תוך שקית שהתבשלו עם בשר

שאלה:

ב. בשלו סיר מלא בשר ובתוך הסיר היה שקית ניילון עם תפוז"א, האם מותר לאוכלם ביחד עם חלב, והאם צריך להמתין שש שעות לאכילת חלב.

תשובה:

איתא בשו"ע^ג שלאחר אכילת בשר צריך להמתין שש שעות עד אכילת מאכל חלב, ונאמרו בזה ב' טעמים, א' משום שנשאר בשר בין השיניים, ועד שש שעות יש עליו שם בשר^ד. ב' משום שעד שש שעות עדיין שומן יוצא מהגוף^ה וכל זה שייך כשאוכל בשר עצמו או מאכלים שנתבשלו עם הבשר בסיר אחד, אבל אוכלים שבשלו בסיר בשרי בן יומו או בתוך שקית בסיר עם בשר, כיון שממשות של בשר או שומן אין בו, אסור לאוכלו

ג. יו"ד סי' פ"ט.

ד. רמב"ם הל' מאכלות אסורות.

ה. רש"י חולין ק"ה.

רק ביחד עם חלב ממש אבל אח"כ אפילו מיד
מותר לאכול חלב דלא שייכי הני טעמי ^י.

מצא נמלים בעוגה או בשר

שאלה:

ג. הניחו עוגה על השולחן ולאחר זמן מצאנו בו
הרבה נמלים והוצאנו משם עד כמה שידינו
מגיעת, האם מותר לאכול.

תשובה:

מכיון שהוחזק מלא נמלים אסור לאכול רק אם
שייך לבדוק באופן שלא נשאר כלום וכמב' ^י
בשו"ע ^י וכיון שעוגה היא מלאה חורים לא בטוח
שכולם יצאו משם, ואפילו עוגה בהירה שנמלים
נראים עליהם בכל זאת לא שייך בזה בדיקה
מבפנים ואסור לאכול.

ובדומה לכך יש להזהר לא להשאיר בשר או עוף
במקום שמצויים נמלים שהוא דבר שלא שייך
לבדוק. וזה מצוי בעיקר בתקופת הקיץ
כשמשאירים בשר או עוף על השיש או על
השולחן במטבח, שלאחר זמן נתמלא בנמלים,
ולא שייך לבדוק כלל.

י. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ז. יו"ד סי' ק' סעי' ג' ובש"ך שם.

בישולי עכו"ם במכונת צ'יפס

שאלה:

ד. האם מותר להשתמש במכונת צ'יפס העומדת במקום צבורי (מבחוץ כתוב שכל המוצרים בהכשר שסומך עליו).

תשובה:

אם המכונה נמצאת במקום שיש שם חילונים או גויים, יש לחשוש בו משום בישולי עכו"ם. דלכאורה הרי צ'יפס נעשה מתפוז"א מטוגנים בשמן, ואם כן אם עכו"ם עשה שם לעצמו צ'יפס קודם לכן הרי אסור לאוכלם משום בשולי עכו"ם, וכן מבליעות היוצאות מהתפוז"א לתוך השמן. ולא מיבעיא אם כולם משתמשים באותו שמן כודאי שאסור להשתמש בו, אלא אפילו אם בכל פעם משתמשים בשמן אחר, עדיין יש בליעות איסור הנבלעות במכונה, ולכן מה שנתבשל באותו כלי אסור לאכלו ^ה.

אולם כל זה אם נדלק אור (אש) מחדש בשעה שמפעילים המכונה דנחשב בישול עכו"ם ואסור, אבל אם תמיד יש שם אש קטנה, ובשעת הפעלת המכונה האש גוברת, נמצא ההפעלה נעשית ע"י יהודי, ובזמן שרוצים לקנות רק נתבשל מתוספת אש, א"כ אפילו כשהעכו"ם בישל שם הצ'יפס

ח. וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

האש היתה דולקת כבר ע"י ישראל, ולפי בני אשכנז הנוהגים כהרמ"א ^ט שאם יהודי זרק שם קיסם וכו' אין בו משום בשולי עכו"ם ודאי דשרי. אבל לבני ספרד הנוהגים כהשו"ע דלא מהני שישראל מדליק אסור לאוכלו.

טבילת כלים

שאלה:

ה. הנותן מתנה לחתן כלי אוכל כגון צלחות וכו' האם יש לטובלו לפני שנותנם או לא.

תשובה:

נפסק בשו"ע ^י רק כלים העומדים להשתמש בהם לאוכל טעון טבילה, אבל כלי סחורה אינם טעונים טבילה ע"י שם. ולפ"ז כלים שאין בדעתו רק למכרם או ליתנם הוי כמו כלים העומדים לסחורה ועדיין אינם חייבים טבילה עד שיבוא לידי המקבל.

ובדיעבד אם המוכר או הנותן מתנה כבר טבלם, בכלי זכויות דחייב טבילה רק מדרבנן אין צריך המקבל או הקונה לחזור ולטבול, אבל בכלי מתכת שהם חייבים בטבילה מן התורה יש לחזור ולטבול בלי ברכה ^{יא}.

ט. יו"ד סי' קי"ג סעי' ז'.

י. יו"ד סי' ק"כ סעיף ה'.

יא. הגר"ש אלישיב שליט"א.

ליתן מתנה לעכו"ם

שאלה:

ו. יש לי מאכל איסור האם מותר ליתנו לעוזרת גויה או אסור משום "לא תחנם".

תשובה:

כתוב בשו"ע י"ב אסור ליתן מתנת חנינם לנכרי. ומבואר בט"ז שם י" שהאיסור הוא רק ליתן מתנת חנינם אבל אם יש בזה תועלת ליהודי מותר שזהו כמכר עי' שם, וכאן בודאי ירויח שעי"ז יעבוד יותר טוב ממילא מותר לתת לה.

נדר מתנת בר מצוה

שאלה:

ז. קניתי ספר עבור מתנת בר מצוה לבן חברי מהכולל אלא שבסופו של דבר לא הגעתי לשם, האם אני מחויב ליתנו לו או לא.

תשובה:

מבואר בשו"ע י" חשב לעשות מצוה וליתן צדקה חייב לקיימו. ומכיון שקנה ספר זה אדעתא ליתנו

יב. יו"ד סי' קנ"א סעי' י"א.

יג. ס"ק ח'.

יד. יו"ד סי' רנ"ח סעי' י"ב. וחור"מ סי' רמ"ג ס"ב. ועוד יש לדון באופן שאמר לחבירו שיביא לו ספר לבר מצוה שמא בלא"ה

לבחור הבר מצוה, הוי כאילו גדר ליתן מתנה לעני, ואע"ג שהוא סמוך על שולחן אביו ולא חסר כלום, בכ"ז מכיון שאביו אברך כולל יש בזה משום גדר מצוה וצריך ליתן לו ט'. והעצה לכך שיחשוב מראש לפני שקונה הספר שנותן לפלוני רק אם למעשה ילך לשמחתו.

ויש להוסיף דאף שידוע בשם מרן החזו"א זצ"ל שאם עני נכנס לביהכנ"ס לאסוף כסף וכבר הוציא כסף מכיסו ליתן לו ולבסוף לא הגיע אליו, אינו חייב לרוץ אחריו משום שיש אומדנא שלא התכוון לתת אלא א"כ העני יגיע אליו, מ"מ בנד"ד כיון שהטריח עצמו לילך ולקנות הספר עבור הבר מצוה נחשב כהחלטה גמורה, ורק אם חשב בעצמו להדיא, שאם לא אלך לא אתן, בכה"ג אינו חייב ליתן.

יש כאן רק מתנה מועטת, ומבואר בגמ' ב"מ (מ"ט.) ונפסק בשו"ע (חור"מ סי' ר"ד ס"ח) מי שאומר לחבירו ליתן לו מתנה מועטת ולא נתן הר"ז ממחוסרי אמנה. ועי' רמב"ם שאין רוח חכמים נוחה הימנו. אבל אם לא אמר לו לכאורה ל"ש בזה הטעם דמחוסר אמנה דאין בזה סמכה דעתו של המקבל.

טו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

פתרון חלום

שאלה:

ח. חלמתי על קרוב משפחה שימות ר"ל, האם עלי לצום או לעשות הטבת חלום.

תשובה:

איתא בברכות טז דהחלום הולך אחר הפתרון שאם פותרים החלום לטוב ממילא יהיה טוב. ואיתא בירושלמי פ"ד מעשר שני י' שתלמיד אמר לר' עקיבא שחלם ג' דברים רעים וקשים, ראשית שבחודש אדר ימות, שנית שחודש ניסן אין הוא רואה, שלישית מה שאני זורע לא אקצור ואאסוף אותם.

אמר לו ר' עקיבא: אלו כולם הם טובים, מה שראית בחודש אדר אתה מת סימן הוא שאתה מתגבר בהידורה של תורה (ומיתה היא רמז על "זאת התורה אדם כי ימות באהל" שממית עצמו על דברי תורה), ומה שראית שחודש ניסן אין אתה רואה סימן הוא שאין הקב"ה מביא לך נסיונות (ניסן לשון נסיונות), ומה שראית שאתה זורע ולא אוסף סימן הוא שהבנים שאתה מוליד אינך קובר אותם, עכת"ד הירושלמי. וה"נ בנדר"י יש לפתור ולפרש החלום שהקרוב יעלה במעלות

טז. דף נ"ה ע"ב.

יז. דף כ"ז ע"ב.

התורה וממית עצמו עליה ויתקיים בזה שקיום
החלום ילך אחר הפתרון.

עד היכן כיבוד אב

שאלה:

מ. יש לי אבא משותק ר"ל שלא יכול להתפלל, ואין
לו עצה רק שיוציאו אותו בתפילה מדין "שומע
כעונה", האם אני חייב לוותר מעכשיו על תפילה
בציבור ולהתפלל כל תפילה בבית בכדי להוציאו
או לא.

תשובה:

איתא בשו"ע י" שכל מצות עשה אינו חייב לבזבז
יותר מחומש מנכסיו ע' שם. ולוותר על תפילה
בציבור נחשב כיותר מחומש ואינו חייב לעשות
כן, מ"מ אם עושה כן, עושה עם אביו חסד גדול
ובודאי מצוה לעשות כן י"י.

מצות כתיבת ספר תורה

שאלה:

י. אני רוצה להזמין ספר תורה כדי לקיים מצות
כתיבת ספר תורה האם מספיק שאני יקנה ס"ת
שהסופר כבר גמר לכתוב או צריך לבקש מהסופר

יח. יו"ד סי' קנ"א.

יט. הגרי"ש אלישיב שליט"א לאחי הג"ר אהרן דוד שליט"א.

לכתוב במיוחד עבורי, ומה הדין אם הסופר כתב רק חלק ממנו האם אפשר גם בזה לצאת המצוה.

תשובה:

איתא בשו"ע^כ מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב לו ס"ת ואפילו הניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו וכו' שכר לו סופר לכתוב לו ס"ת או שקנאו והוא היה מוטעה והגיהו ה"ז כאילו כתבו, אבל לקחו כך ולא הגיה בו דבר וכו' ואינו יוצא בזה עכ"ל.

הרי מבואר שאם קונה ס"ת שלם לא קיים מצות כתיבת ס"ת אבל כל זמן שהסופר עדיין לא גמר לכתוב כל הס"ת שפיר נחשב שהוא מקיים המצוה ובכל זאת יש הידור בזה אם כתב מתחילה כל הספר תורה עבורו^{כא}.

ספר תורה פסול שנפל

שאלה:

יא. מעשה בשמחת תורה שדחפו לתוך ארון קודש ס"ת פסול לצורך ההקפות, וכשפתחו את הארון הקודש נפל הספר התורה הפסול על הרצפה, האם יש חיוב תענית.

כ. יו"ד סי' ר"ע סע' א'.

כא. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

איתא בשו"ע או"ח כ" ס"ת שנמצא בו טעות דינו כחומשים. וכתב המשנ"ב כיון שאין קורין בו, ואע"פ שאפשר לתקנו, ע"כ. וכעין זה כתב הרמ"א כ" שמותר להשתמש בו בדמיו. ולענין אם צריך לעמוד בפניהם, י"א שתלוי בב' דעות המובא ברמ"א כ" אם יש חיוב לעמוד לפני חומשים שלנו. ויש סוברים שאם היה כשר ונפסל יש בו קדושת ספר תורה כ". ועכ"פ לענין תענית מסתבר דמכיון שעכשיו הוא פסול אין צריך להתענות כ".

ללמוד עם תלמיד בשכר באמצע
סדרי הכולל

שאלה:

יב. יש לי תלמיד שאני מלמדו כל יום בשכר האם מותר ללמדו בתוך סדרי הכולל (כשאר לי

כב. סי' קנ"ג סעי' ג'.

כג. יו"ד ס' רפ"ב סעי' י"ח.

כד. שם סעיף ב'.

כה. כף החיים סי' קנ"ג ס"ק ט"ז, ובשו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א סי' ה' אות ז', וע"ע שו"ת חת"ס יו"ד סי' רע"ט שדחה חילוק זה.

כו. הגר"נ קרליץ שליט"א, וע"ע דעת תורה סי' מ"ד סעי' א"י שמביא פלוגתא בזה.

חברותא באותו יום, וגם אין ראש הכולל מקפיד
על זה) או לא.

תשובה:

יסוד השאלה הוא דאיתא בנדרים ^כ מה אני בחנם
אף אתה בחנם ולכן אין לקחת שכר על לימוד
תורה ומה שנוהגים לקחת מילגה מהכולל הוא
משום שכר בטלה, ולפ"ז בנד"ד מכיון שבאותו
זמן לומד בכולל ומקבל שכר בטלה על אותו זמן,
לכאור' אין לו לתבוע עוד פעם שכר בטלה שזה
לא גרם לו שום בטלה.

אולם יש לומר דאף דהנהלת הכולל משלמים
שכר בטלה אינם משלמים הכל, ובודאי היה יכול
לקבל יותר רק שהם נותנים חלק משכר בטלה,
וא"כ בודאי יכול לקבל עבור התלמיד עוד שכר
בטלה ^{כז}.

ויש להוסיף דמבואר בנדרים ^{כט} שאם הם תינוקות
שצריכים לשמרם מותר ליטול שכר בעד זה. וכתב
בדרכי תשובה ^ל דה"ה דמותר לקבל שכר בעד כל
תלמיד שקשה ללמדו. וא"כ אם זה תלמיד
שצריכים להתאמץ עד שישמע ויבין מה שמלמדים
אותו בודאי מותר ליטול שכר בעבור זה.

כז. לי"ז.

כח. וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

כט. שם.

ל. יו"ד סי' רמ"ו סק"ד.

הזמנה והשתתפות בסעודת ברית

שאלה:

יג. כתוב בלוח מודעות "הריני מזמין את כל חברי לסעודת ברית מילה של בני וכו'" האם כולם חייבים להשתתף ומה שיעור ההשתתפות.

תשובה:

איתא בגמ' לא מי שאינו מיסב בחבורה של מצוה הרי הוא מנודה לשמים וכתבו שם תוס' לב שהיינו סעודת מילה, דאי' במדרש מי שמשותף בסעודת מילה שניצל מדינה של גיהנום ע"ש יג. ומשום זה אנשים נוהרים מלהזמין בפירוש לסעודת ברית בכדי שהמוזמן לא יכשל בזה.

והנה בגמ' איתא "מיסב", יד ואמר החזו"א זצ"ל דמלשון זה משמע שמספיק לשבת שם מבלי לאכול, אבל מלשון הרמ"א משמע שצריכים דוקא ליטול ידיהם, וע' בערוך השולחן יד שהיו נוהגים לעשות בסעודת מילה קצת מיני מתיקה בלעקיך וכיוצא בזה, מפני עניות וכבוד הפרנסה ע"ש. וא"כ שפיר אפשר לצאת בה ששותין או

לא. פסחים קי"ג:.

לב. קי"ד ד"ה ואין.

לג. וכן כתב הרמ"א בהל' מילה יו"ד סי' רס"ה סעיף י"ב.

לד. כן אמר לי הגר"ח קניבסקי שליט"א.

לה. שם סעיף ל"ז.

אוכלין משהו מיד אחרי הברית.
ומה שכתב על לוח מודעות "אני מזמין" אמר לי
הגר"ח שליט"א דמסתבר שאין זה כהזמנה
אישית רק מודיע שהוא שמח בכל מי שיבוא ולא
חל עליו חיוב.

צורת הפתח למזווה

שאלה:

יד. דלת הזזה, ולמעלה יש מסילה כדי לתפוס בו
הדלת בשעת ההזזה, האם זה נחשב לצורת הפתח
וחייב מזווה.

תשובה:

כשיש שתי מזוזות בלי משקוף אין חיוב לקבוע
שם מזווה. וכן משקוף שהוא רק לנוי בעלמא לא
נחשב לצורת הפתח. אבל בזה שהמסילה למעלה
הוא לצורך הדלת, ג"כ יש עליו שם משקוף,
וצורת הפתח הוא וחייב במזווה ^{לו}.

נרתיק המזווה

שאלה:

פו. כשקובעים מזווה שהיא עטופה בדבר אחר האם
ראוי שהנרתיק יהיה שקוף.

תשובה:

ראוי שיראו את השם המופיע בצד החיצוני של המזוזה ועכ"פ במזוזה של הכניסה הראשית, אולם בחדרים הפנימיים אם חוששים שיגלו כנגדה מקומות המכוסים יש לכסות כולם ^{לז}.

מזוזה שנרטבה

שאלה:

מז. נתן המזוזה לבדיקה ונתגלה שנרטבה במשך השנים ויש בו סימני רטיבות אבל הבודק אמר שהוא כשר האם מותר להחזירו על הדלת.

תשובה:

כל זמן שבדקוהו והכשירוהו יכול להחזירו לדלת, ומ"מ מצד הידורו כמו שמקפידים על כתב יפה, כמו כן יש להדר על קלף יפה שאין בו סימני רטיבות והכל לפי הענין ^{לח}.

מדבקה על המזוזה

שאלה:

יז. לקחו מזוזה מגמ"ח, ויש מדבקה עם חותמת וכתובת של הגמ"ח מאחוריו, האם זה נחשב לחציצה.

לז. הגר"ש אלישיב שליט"א.

לח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

כתב במעשה רב בשם הגר"א ל^ט, לא יכרוך
 המזוזה בקלף וכדומה, ושלא יהא הפסק דבר בין
 המזוזה למזוזת הבית עכ"ד מ.
 יש סוברים שכוונת הגר"א אינו בגדרי הלכה רק
 ע"פ סוד וקבלה מ^א. ויש אומרים שמעולם דבר זה
 לא יצא מפי הגר"א מ^ב.
 ולמעשה מנהג העולם להקל בזה משום שמצוה
 לקובעו במזוזת הדלת ואין חיוב דוקא בנגיעה
 ממש מ^ג.

 לט. אור"ח צח.

מ. [ולפי"ז מש"כ בגמ' שנותן מזוזה בשפופרת היינו חצי
 שפופרת, ורק ניתן מבחוץ ועי' ספר "עמק ברכה" שתמה
 עליו מתוספתא כלים ב"מ פ"ז, ורמב"ם הל' כלים פ"ב ה"ה
 שמבואר בהדיא שנותן המזוזה תוך בית קיבול, וכן מבואר
 בתוס' ב"מ קב. שנותנו בשפופרת שלא יתקלקל מרטיבות
 הכותל, וע"כ יש הפסק בינו להכותל, ועוד העיר שהרי מין
 במינו אינו חוצץ].

מא. עמק ברכה שם.

מב. הגר"ח ק' שליט"א (בסוף ספר מסכת מזוזה) בביאור הלכה
 הל' מזוזה סי' רפט, בשם מרן החזו"א זצ"ל.

מג. אולם כשיש אור משהו בין הנרתיק לדלת עי' שו"ת שבט
 הלוי חלק י' סימן קפ"ב.

שתי תיבות במזוזה שנראין כאחת או
מילה אחת שנראה שני מילים

שאלה:

יח. לאחר הבדיקה נתגלה, ששתי מילים מדי קרובות
זו לחברתה והמזוזה פסולה, האם אפשר לתקן או
שהוא כתיבה שלא כסדרן.

תשובה:

מכיון שאין פסול בעצם האותיות וכל אות היא
כשירה, עדיין אפשר לתקנו ע"י גרידת האות
להקטין עובי האות אבל צריכים בזה מומחיות
גדולה שלא יפסל האות כלל בשעת גרידה, דא"כ
כבר נחשב שלא כסדרן. ויש לשאול שאלת רב
איך לגרדן מד.

וכן להיפך אם יש הפסק באמצע תיבה ונראית
כמו שתי מילים אפשר לתקנו ע"י שמאריכים א'
מהאותיות ולא נחשב שלא כסדרן מכיון שאין
פסול בעצם צורת האותיות וגם לזה צריך
מומחיות שלא יפסל צורת האות בשעת
ההמשכה מה.

מד. ע"י קסת הסופר ס' ט' סע' ז'.

מה. ע"י קסת הסופר ס' ט' סע' ז'.

בגד צמר על בגד פשתן

שאלה:

יפ. האם מותר ללבוש סוודר שיש בו פשתן או טלית קטן של פשתן, מתחת החליפה או מעיל של צמר.

תשובה:

כתב הרמ"א מ' בשם י"א שאסור ללבוש ב' בגדים אחד של פשתן ואחד של צמר זה על זה מאחר ואי אפשר להפשיט התחתונה בלי העליונה הוי כחיבור.

ומצוי בחורף שלובשים סוודר שיש בו פשתן, ויש להזהר מלובשו מתחת חליפה או מעיל של צמר מכיון שאי אפשר להפשיט הסוודר מבלי להוריד את החליפה, וכן בכל השנה יש להזהר מללבוש חולצה של פשתן תחת חליפה של צמר. אבל מה שיש טלית קטן של פשתן מתחת אין קפידא מכיון שאין בו בית יד, ואפשר להפשיטו בעצמו גם כשהחולצה עליו.

שיעור הפרשת חלה

שאלה:

ב. שיעור הפרשת חלה לדעת מרן החזו"א הוא שתים ורבע ק"ג. יש שמועה שבזמנינו טוחנים הקמח בצורה אחרת שיש בה יותר אויר וצריך

קרוב לשלוש ק"ג האם יש לחשוש לזה.

תשובה:

לא שמענו שנשתנה, ועדיין נשאר השיעור שתיים ורבע ק"ג מו.

אופה חלק היום וחלק למחר

שאלה:

כא. מי שהכין בצק (שיש בו שיעור הפרשת חלה) לאפות עוגות לצורך משלוח מנות, אבל מכיון שא"א לאפות הכל ביום אחד, משאיר חלק לאפותו למחר, האם אפשר להפריש חלה בברכה או לא.

תשובה:

איתא בשו"ע מח העושה עיסה לחלקה כבצק פטורה, וכתב ה"פתחי תשובה" שם מט בשם "מעדני מלך" שגם המחלקת העיסה ע"מ שלא לאפות עכשיו הכל, אלא לסעודה אחרת, נחשב ע"מ לחלק ופטור מחלה, וי"א י דלא חשיב כע"מ לחלק, ומה"ט נוהגים להפריש בלי

מו. הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

מח. יו"ד סי' שכ"ו ס"ב.

מט. ס"ק ב'.

נ. ספר תפארת למשה שם.

ברכה נא. ויש נוהגים גם בכה"ג לברך על הפרשת חלה נב.

אולם, כל זה כשיש לו קפידא לאפות מקצת היום והשאר למחר ואינו רוצה לאפות אותם יחד. משא"כ בזה שאינו מקפיד שלא לאפות הכל יחד אלא שקשה לו לעשות הכל בב"א, כיון שהאפייה נמשכת לו הרבה זמן אין זה נחשב לקפידא, ושפיר יש כאן צירוף ויפריש חלה בברכה נג.

הקפיא חלק מהבצק

שאלה:

כב. הכין בצק של שלש ק"ג כדי להפריש חלה עם ברכה, ומכיון שאין מקום במקפיא להכניס חלות אפויות, דעתו לאפות רק לצורך שבת, ושאר הבצק ישאיר בתוך המקפיא, האם אפשר להפריש חלה עם ברכה או לא.

תשובה:

איתא בשו"ע נד נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשנה פת. אבל שאר אדם העושה עיסה לחלקה

נא. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל מובא בשש"כ סי' מ"ב ס"ק מ"ה.

נב. בעל "שבט הלוי" שליט"א מובא בקובץ מבית לוי ח"ה.

נג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

נד. יו"ד סי' שכ"ו סע' ב'.

בבצק פטורה. וכתב הש"ך דהיינו שדעתו לחלקו כשהוא עדיין בצק להרבה אנשים ולא יהא באחת מהן שיעור חלה פטורה, אמנם כשאין בדעתו לחלק בצק אע"פ שדעתו לחלקה אחר אפייה חייבת.

ובפתחי תשובה שם מביא בשם ספר מעדני מלך דכוונת השו"ע שעשה ע"מ לחלקה היינו שאם לש בשיעור חלה, וחלק ממנו אופה לאחר זמן, הר"ז נחשב כע"מ לחלק ופטור מלהפריש חלה, ובספר תפארת למשה דחה חילוק זה וכתב שמתוס' ברכות י"ה מבואר דליתא לחילוק זה, עכ"ד פתחי תשובה, וכיון שיש בזה מחלוקת למעשה בכה"ג יש להפריש בלי ברכה.

ולפי"ז בנד"ד שחלק מהבצק נותנים בתוך המקפיא לפי שאין מקום להקפיאם לאחר אפייתם, מכיון שאינו אופה כל השיעור מיד יש להפריש בלא ברכה.

אבל אם באמת רוצה לאפות הכל, אלא שנעשה מאוחר בלילה וכדו', ובגלל זה מתעכב עד למחר לגמור האפייה, מכיון שמצד הגברא הוא רוצה לאפות הכל, שפיר יש לברך כשמפרישים חלה, ולא נחשב ע"מ לחלק, היות שמצידו רוצה לאפות הכל. ודוקא כשיש איזה סיבה שעיי"ז החליט שאינו רוצה לאפות כולם ביחד, יש

להפריש בלי ברכה י'.

נטיעת גרעין בביתו בשמיטה

שאלה:

כג. האם מותר בשנת השמיטה להכניס גרעין אבוקדו וכדו' תוך כוס מים בביתו, בכדי שיצמח ממנו פרח.

תשובה:

לכאורה יש כאן ב' סיבות להקל, א' משום שהוא תוך הבית, ויש ספק בירושלמי במסכת ערלה י" שמא אין בו דיני שביעית דכתיב בתורה "שדך", ובית אינו בכלל שדה. ועוד שהוא עציץ שאינו נקוב, וע' בחזו"א י" שכתב המיקל בעציץ שאינו נקוב בבית יש לו על מה לסמוך, אולם יש להחמיר ולהמנע בכך ע"ש, וא"כ בנד"ד לכתחילה יש להחמיר נט'.

הנחת עגבניה בשמש בשביעית

שאלה:

כד. האם מותר בשנה שביעית לקחת עגבניה ירוקה

נו. כן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

נז. פ"א הל' ב'.

נח. סי' כ"ב ס"ק א' ד"ה הנראה.

נט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

וליתנה ליד השמש בכדי שתתבשל ותעשה
אדומה

תשובה:

מצינו במלאכת שבת שאסור לפתוח חלון נגד
עציץ שיש בו זרעים בכדי שהשמש יועיל
לגידולו^ס אולם כשאין כוונתו לתועלת הצמחים
מותר^{סא}. וכל זה משום שיש בו זרעים שגדלים
על עפר אבל הנחת עגבניה בשמש שאין זה
פעולת זריעה כלל רק שהירק נתבשל מותר^{סב}.
וה"ה בשביעית אי"ז נחשב זורע ומותר.

קריעה על בגד חבירו

שא"ל:

כה. לפני שהגעתי לכותל המערבי הוצאתי מהשקית
חולצה כדי לקיים בו מצות קריעה, ובטעות
הוצאתי משם חולצה של חברי שהיה מונח שם,
האם קיימתי בו מצות קריעה או לא, והאם מותר
לתופרו ודלא כמו שאר קריעות^ג.

ס. ע' שביתת השבת מלאכת זורע, וכן הורה הגר"ש אלישיב
שליט"א.

סא. מנחת שלמה ח"א סי' מ"א אות ג', חוט שני פ"א ה"ו עמ'
פ"ח.

סב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

סג. שו"ע יו"ד סימן ש"מ סעיף טו.

תשובה:

איתא בגמ' מו"ק ס' שאם לבש בגד חבירו אסור לקרוע עליו בלי רשות חבירו, וכ"כ השו"ע יו"ד ס', ומדברי הש"ך ס' מבואר שאפילו בדיעבד לא יצא משום גזילה, וא"כ אין עליו שם קריעה כלל, ומה"ט יכול לחזור ולתופרו כאילו לא היה, שאין עליו שם קריעה ס'.

הוצאת חפצים מבית האכל

שאלה:

כו. בזמן ניחום אבלים ר"ל, אנשים מביאים אוכל לבית האכל ונשאר הרבה אוכל, האם אפשר ליתנו לאחרים או צריכים לזרוק האוכל, וע"פ מש"כ הגרע"א ס' נוהגין שלא ליקח דבר קטן וגדול מבית אבל משך כל ימי אבילות משום - שרוח הטומאה שורה שם כל ז'.

סד. דף כ"ו ע"ב.

סה. ס' ש"מ סע' ל"ד.

סו. שם.

סז. הגר"י ישראלזון שליט"א בשם חותנו הגר"ש אלישיב שליט"א.

סח. יו"ד ס"י שע"ו סעיף ד'.

תשובה:

פשיטא שזהו רק מנהג בעלמא סט, אבל בודאי אין ליכשל בזה באיסור "בל תשחית", ואפשר לכתחילה ליתן האוכל לאחרים י. וכמו"כ, פשיטא שאלו שמכניס האוכל ושולחים בכלים לבית האבל, בודאי יכולים לקחת כליהם משם, שאין מנהג זה אלא בחפצים השייכים לאבלים עא.

ניחום אבלים בטלפון

שאלה:

כז. האם אפשר לקיים מצות ניחום אבלים ע"י טלפון, או צריך ללכת לנחם האבל בפניו.

תשובה:

בחודש אדר תשס"ב, הגרי"ש אלישיב שליט"א ישב "שבעה" על בתו הצדקנית הרבנית ברלין ע"ה, ונמנע מבעל "שבט הלוי" שליט"א לבוא

סט. הגראי"ל שטיינמן שליט"א, כשישב שבעה על הרבנית הצדקנית ע"ה בתמוז תשס"ב, לא רצה ליתן מכספו עבור הרמקולים עד לאחר ה"שבעה", משום המנהג הנ"ל, [ובנתיים שילמו ממקום אחר משום כל תלין] וכן לא נתן להוציא מביתו ספרים במשך השבעה.

ע. בעל שבט הלוי שליט"א.

עא. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לנחם בפניו, וצלצל אליו לירושלים ושאל האם אפשר לנחם בטלפון. וענה הגרי"ש אלישיב שליט"א, דכתב הרמב"ם עב "יראה לי שנחמת אכלים קודמת לביקור חולים, שניחום אכלים גמילות חסד עם החיים ועם המתים" עכ"ל עג. ואמר הגריש"א שליט"א, שחסד עם החיים אפשר גם ע"י הטלפון, אבל החסד למתים זה רק אם מגיע לנחם בפניו עי.

יציאה לבית החיים בשנה מעוברת

שאלה:

כח. אבי נפטר לפני שנה בחודש אלול, והשנה שעברה היתה שנה מעוברת, מתי צריך לצאת לבית הקברות לאחר י"ב חדשים (חודש אב) או לאחר י"ג חדשים (חודש אלול).

עב. פ' י"ד מהל' אבל ה"ז.

עג. ע"י רדב"ז שם שכתב דלולא דברי הרמב"ם היה אומר איפכא, ע"י שם.

עד. וכ"כ בשו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ג סי' מ' ס"ק י"א. והוסיף שם שבודאי מי שיכול ללכת לשם, לא יפטור עצמו בטלפון, רק מי שלא יכול ללכת לנחם מחמת חולי או טרדת מצוה, יש לו עכ"פ לקיים מצות ניחום בטלפון, ע"י שם.

תשובה:

אם נפטר בשנה מעוברת יש בזה שלושה זמנים, לאחר אחד עשר חודש (תמוז) מפסיק מלומר קדיש, לאחר שנים עשר חודש (אב) נגמר דיני האבילות, והיציאה לבית הקברות הוא באותו תאריך של יום הפטירה, דהיינו לאחר י"ג חודש (אלול) ע"ה.

ע"ה. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

חושן משפט *

רשות מעבר דרך חצר

שאלה:

א. האם מותר לקצר ולעבור דרך חצר לאחר שקיבל רשות מבעלת הבית או צריך רשות דוקא מבעל הבית.

תשובה:

מספיק לקבל רשות מבעלת הבית שזה נחשב לדבר מועט שגם נשים יכולות ליתן רשות מבלי לשאול את בעליהן. וכן אם יש שם דירה נטושה לא צריך לשאול כי מסתבר שבזה בודאי לא מקפיד.

הפקיר מכונת כביסה בטעות

שאלה:

ב. מעשה בא' שנתקלקלה לו מכונת הכביסה, וטכנאי א"ל שהוצאות התיקון גדולה מאוד, הפקירה והניחה ברה"ר, הגיע שכנו ולקחה והכניסה לביתו, תיקן בה דבר קטן ועבדה. האם

(*) כל זה מהגר"נ קרליץ שליט"א.

מחויב השכן להחזירה לבעלי או שיכול להשאירה בידו.

תשובה:

מכיון שזה אומדנא דמוכח שהפקירו רק מחמת שחשב שנתקלקל, ואיגלאי מילתא שהטכנאי טעה, הוי הפקר בטעות והשני חייב להחזירו.

תשלום לשדכן

שאלה:

ג. הציעו לנו שידוך ולאחר שנגמר השידוך דרש השדכן אלף דולר האם מחוייבים לשלם או לא.

תשובה:

היות שלא סיכמו כן מראש לפני התחלת ההצעות, והמוציא מחבירו עליו הראיה, א"א לחייבו לשלם אלא מחיר הכי קטן המקובל בעיר.

הזמין מקום בהסעה

שאלה:

ד. הזמנתי מקום בהסעה למקומות הקדושים, ובסוף לא הגעתי ובגללי הפסיד מקום א' שהי' יכול להסיע עוד א' האם אני מחוייב לשלם או לא.

תשובה:

מכיון שהזמין מקום הוי כמו פועל שלו שעשה עבודה עבורו וחייב לשלם, ואפי' אם הודיעו ביום האחרון שלא יגיע חייב לשלם תשלום מלא

עבור מקומו מכיון שלא ימצא עכשיו נוסע, ולא
שייך כאן דין פועל בטל שהרי אין הבדל אם
מסיע נוסע יותר או פחות.

פועל שלא תיקן כלום

שאלה:

ה. הזמנתי אינסלטור לפתוח סתימה, ולאחר עבודה
של כארבע שעות לא הצליח לתקן כלום, ודורש
על עבודתו מאתיים ש"ח, האם אני מחוייב לשלם
לו או לא.

תשובה:

מכיון שאינו עובד אצלו עבודת שעות אלא
קבלנות ולא עשה מלאכתו אינו חייב לשלם לו
כלום, ואפי' שיש שרגילים לשלם עבור עצם
הביקור היינו דוקא כשעשה משהו או שסיכמו על
כך מעיקרא.

פג זמן של האוכל

שאלה:

ו. קניתי אוכל ואח"כ ראיתי שכבר עבר התאריך של
סוף זמן המוצר האם אני יכול לחייב את המוכר
להחליפו.

תשובה:

כיון שדבר זה מקובל אצל רוב האנשים להקפיד
על כך, ובפרט שהבית חרושת כבר לא מקבל

אחריות אם יש קלקול בתוכו, בודאי יכול לתבוע הכסף בחזרה.

מלמד שפיטרוהו אם חייב ללמד

שאלה:

ז. פיטרו מלמד מהת"ת, ושוב ביקשו ממנו שכיון שיש שיעור א' שהוא יכול להסביר מצויין לתלמידים שיבא ללמד אותו שיעור, האם מותר לו לסרב בטענה שנפגע מזה שפיטרוהו או יש בזה איסור "לא תקום ולא תטור".

תשובה:

בודאי יש בזה איסור "לא תקום ולא תטור" שאסור אפילו לשמור בלב טינה נגד השני, ובלא"ה כל א' חייב ללמד תורה לאחרים כשבידו לעשות כן, ואם זה לא מפריעו משאר סדריו, חייב ללמד לתלמידים, ושכרו הרבה מאוד.

תשלום ועד הבית

שאלה:

ח. דייר שגר בקומה שלישית, בנה דירה על גגו והשכירו למשפחה אחרת, והכניסה לשם הוא דרך הדלת הראשית של הדייר, האם גם אלו שגרים על הגג צריכים להשתתף בתשלום ועד הבית או שמא מכיון שיש רק דלת אחת לחדר המדרגות הרי אלו כמו משפחה גדולה ואינם צריכים לשלם.

תשובה:

תשלום "ועד הבית" לא תלוי בדלתות הדירות, רק כל משפחה שגרה בדירה כאותו בנין צריכה להשתתף בזה, וכוודאי גם הם צריכים להשתתף.

שאלה:

ב. לאחד מהדיירים יש שני דירות בבנין השויכים לו האם צריך לשלם ועד הבית פעמיים (כמו שני אנשים) או לא.

תשובה:

אם זה הכל דירה אחת גדולה וכניסה אחת לחדר מדרגות משלם רק פעם אחת, אבל אם זה ב' דירות נפרדות אפילו שבפועל הכניסה היא רק דרך דלת אחת, אם הוא גר בשניהם צריך לשלם פעמיים, ואם משתמש בדירה שניה רק בגדר מחסן יתפשרו על התשלום *.

תשלום זפת לדיירים למטה

שאלה:

י. הגר בקומה ראשונה האם צריך להשתתף בתשלום

א. היה המנהג בהרבה מקומות בבני ברק ששילמו בועדת הבית לפי מספר החדרים דהיינו מי שיש לו יותר חדרים משלם יותר [כמו תשלום ארנונה], ובהמשך הזמן נשתנה המנהג ומשלמים לפי מס' דירות בין דירה גדולה ובין דירה קטנה. וצריך לנהוג למעשה כל א' לפי מנהג המקום.

נתינת זפת על הגג או לא.

תשובה:

כשנותנים זפת על הגג, הוא טובת כל השכנים שאם חלק העליון של הגג ירטב ע"י זה יתקלקל כל הבנין, נמצא שכולם נהנים מזה וכולם ישתתפו שזה בשוה בהוצאות של הזפת. ועוד מכיון שהגג הוא רשות של כולם צריכים להשתתף.

תשלום זפת בגג פרטי

שאלה:

יא. דייר שבנה כמה חדרים על הגג ועל חדרים אלו צריכים ליתן זפת. האם כל הדיירים מחוייבים להשתתף או מכיון שהחדרים פרטיים רק הוא צריך לשלם עבור הזפת.

תשובה:

מכיון שהזפת הוא שמירה על החלק העליון של הבנין וכולם נהנים ממנו, צריכים כולם להשתתף בזה. ועוד אפילו החדרים הם שלו אבל הגג על גבם שייך לכל הבנין (ואם העיריה תרשה לבנות עוד קומה יהיה שייך לכולם) וע"כ כולם צריכים להשתתף בזה.

כללי תשלומי פיצויים *

על פיטורי פועל, או עזיבתו.

שאלה:

יב. מתי משלמים פיצויים:

תשובה:

א. כשמפטרים פועל מעבודתו או עובד שעוזב מעצמו חייב לשלם פיצויים כפי המקובל כמנהג המדינה. ולא משום שמתנהגים או כפופים לחוקי המדינה ח"ו אלא שזה אומדנא שאדעתא דהכי סיכמו את העבודה.

התנה לא לשלם

ב. אם התנה בפירוש בתחילת העסק שמקבלו העובד ע"מ שיסכים שלא לקבל פיצויים כשעוזב בודאי חל התנאי ואין עליו לשלם פיצויים (ואף שבחוקי המדינה לא מהני תנאי כזה, וגם באופן שהתנה לא לשלם פיצויים עדיין חייב ע"פ החוק לשלם, בכל זאת בדיני תורתנו הק' אין לזה מקום, וכל תנאי שבממון קיים).

שיעור תשלום פיצויים

ג. שיעור תשלום פיצויים נקבע לפי מספר השנים שעבד, ובכל שנה צריך לשלם תשלום שכר של חודש אחד, לפי השכר החדשי שקיבל בעת שפיטרוהו או

(*) כל זה מהגר"נ קרליץ שליט"א, ועבר על הלכות אלו וחקן בו.

שעזב העבודה, אע"פ שבתחילת העבודה קיבל פחות. אבל כשעבד פחות משנה אין חיוב לשלם פיצויים כלל, דזהו מנהג המדינה².

עבד גם חלק משנה

ד. אם בשנה האחרונה עבד חלק מהשנה כגון שעבד שלש שנים ותשע חדשים יש לו לשלם דמי שלש חדשים כנגד השלש שנים, ושלשה רבעי חודש של שנה רביעית (דהיינו לפי אחוזי השנה שעבד).

אשה בהריון

ה. אשה בהריון אי אפשר לפטרה במשך הריונה וכפי הנהוג, ולכן אם פיטרו אשה במשך ההריון חייב לשלם עדיין משכורתה עד סוף ההריון, ומשם ואילך לשלם פיצויים לפי השנים שעבדה (ומשלם לה עד סוף ההריון משכורת שלמה, ולא רק כפועל בטל, אף שבפועל לא עבדה בחדשים אלו, בכל זאת האומדנא לשלם לפי מה שמקובל במנהג המדינה).

ב. וכן להיפך דאפילו בתחילת עבודתו קיבל משכורת גבוה משלם פיצויים לפי התשלום האחרון.

שיעור שכר פועל בטל

ו. השיעור של שכר פועל בטל, יש סוברים שהוא שיעור כחצי משכורת, ויש סוברים שהוא כשיעור שני שליש המשכורת, ולמעשה נהוג בבתי הדין שאם סוג העבודה יש בה טרחה כגון נקיון כמטבח או בבית וכו' אז המנוחה שווה יותר, ויש לשלם רק כחצי משכורת, אבל אם זה עבודה שאין בה טרחה כגון ללמד או עבודה במשרד, משערים בשיעור שני שליש של המשכורת.

פועל שלא עבד כראוי

ז. אם פיטרו פועל שלא עמד בהסכמים והתנאים שסיכמו עמו בתחילת העבודה, אין חיוב לשלם פיצויים (וכמובן צריך המעביד להוכיח על כך בבית דין).

קו טלפון במכירת דירה

שאלה:

יג. מכר דירתו לאחר האם יכול לקחת לעצמו את קו הטלפון או שזה נכלל עם מכירת הדירה.

תשובה:

מכירת דירה נחשב רק מה שקבוע מתוך הדירה ומחובר לה, ודברים המטלטלים לא נכלל בדירה. וכן קו הטלפון נחשב לדבר נפרד ואפילו כתוב שם "דירה זו כמו שהוא" לא נכלל בזה קו טלפון. אם לא שכתוב במפורש בתוך החוזה.